

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Pavla Krejzková

Komunikační schopnost dětí předškolního věku

Olomouc 2022

vedoucí práce: Mgr. Alžběta Vaňková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Alžběty Vaňkové s využitím odborné literatury a informačních zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

V Olomouci dne

.....

podpis studenta

Poděkování

V první řadě bych poděkovala Mgr. Alžbětě Vaňkové za odborné vedení, cenné rady, podnětné připomínky a pomoc při zpracování bakalářské práce. Mé poděkování patří učitelkám mateřské školy za ochotu a rodičům za svolení k práci s jejich dětmi. Nakonec bych poděkovala celé své rodině za trpělivost a podporu v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod.....	7
1. Komunikace	10
1.1 Komunikace v předškolním věku.....	11
1.2 Verbální komunikace u dítěte předškolního věku	12
1.2.1 Jazykové roviny.....	13
1.2.2 Vady v řeči	16
1.2.3 Logopedie.....	18
1.3 Neverbální komunikace u dítěte předškolního věku	20
1.3.1 Sdělování pohledy	21
1.3.2 Mimika	21
1.3.3 Kinezika	21
1.3.4 Posturologie.....	21
1.3.5 Gestika.....	21
1.3.6 Haptika	21
1.3.7 Proxemika.....	22
1.4 Stádia vývoje komunikace	22
1.4.1 Období od narození do tří let.....	22
1.4.2 Období mezi třetím a sedmým rokem	23
1.5 Specifické formy komunikace v předškolním věku	23
1.5.1 Hra	23
1.5.2 Kresba.....	24
1.5.3 Lhaní.....	24
1.6 Obtíže v komunikaci u dětí v předškolním věku.....	25
2. Komunikace v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání	27
2.1 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho tělo	28
2.2 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho psychika	28
2.2.1 Jazyk a řeč	28
2.2.2 Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace ..	29
2.2.3 Sebepojetí, city a vůle	30
2.3 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a ten druhý	30
2.4 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a společnost	31
2.5 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a svět.....	32
3. Dítě předškolního věku	33
3.1 Charakteristika dítěte předškolního věku.....	33
3.2 Vývoj kognitivní	34
3.3 Vývoj emoční	34

3.4	Vývoj sociální	34
3.5	Vývoj motorický	35
4.	Design výzkumného šetření	37
4.1	Charakteristika výzkumného šetření	37
4.2	Výzkumný problém	37
4.3	Cíl výzkumu	37
4.4	Metody a fáze výzkumného šetření	37
4.5	Charakteristika výzkumného vzorku	38
5.	Záznamový arch a jeho popis	40
6.	Výzkumné šetření	42
6.1	Vhodné podmínky a postup výzkumného šetření	42
6.2	Výsledky výzkumného šetření	42
7.	Závěr a shrnutí výzkumného šetření	60
7.1	Výzkumné otázky a odpovědi	61
8.	Doporučení pro další výzkum	63
8.1	Záznamový arch pro komunikaci s pedagogem	64
	Závěr	66
	Seznam zkratk	67
	Seznam tabulek	68
	Literatura	69
	Přílohy	71

Úvod

Téma bakalářské práce, které jsem si zvolila je *Komunikační schopnost dětí předškolního věku*. Dané téma jsem si vybrala z toho důvodu, neboť si myslím, že je v dnešní době velmi diskutabilní, protože je čím dál více dětí s odkladem nebo dětí, které mají narušenou komunikační schopnost. Hlavní problém, který vidím, je ten, že děti neumí správně artikulovat nebo zřetelně vyslovit myšlenku. Velkou váhu přiřkláním i k tomu, že jsou v dnešní době rodiče stále více pracovně zaměstnaní a nevěnují takový čas dětem. Nacházíme se v době moderní, kdy telefony, počítače, tablety a další technologie jsou na denním pořádku, a proto se rodiče čím dál častěji uchylují k řešení zabavení dětí touto moderní technikou a společná komunikace se tak vytrácí.

Důležité je, abychom si s dětmi hlavně povídali, pojmenovávali běžné věci či věci neznámé. Také bychom neměli zapomínat odpovídat na časté otázky jako jsou: co? a proč?, protože dětskou zvědavostí se i my vzděláváme. Samotnou četbou u dětí rozvíjíme nejen fantazii, ale i prostý zájem o knihu, děti se doptávají na neznámá slova, jevy, opakují říkanky a hádanky. Někdy má pro děti větší význam ilustrace knihy než samotný text v knize. Abychom děti v oblasti řeči rozvíjeli co možná nejvíce, můžeme udělat např. „rozbor knížky“, co se v příběhu odehrávalo, jaké postavy se tam objevily nebo jak bychom je hodnotily, a pak také můžeme děti nechat tento pohádkový děj dokončit.

Při diagnostice dětí před nástupem do školy je řeč jedním z klíčových kritérií, která se hodnotí. Řeč je hlavním dorozumívajícím prvkem mezi lidmi a musíme brát v potaz, že každé dítě se vyvíjí jinak. Proto se obsah práce zaměřuje na důležitost komunikace, jak verbální, tak neverbální. Text je dále členěn na jednotlivé části, které jsou postupně rozpracovány. Celkově je bakalářská práce rozdělena na část teoretickou a praktickou.

V teoretické části se objevují tři kapitoly. První kapitola se zabývá samotným významem komunikace, jejím dělením na verbální a neverbální, jazykovými rovinami, vadami v řeči a s nimi úzce spjatou logopedií, stádií vývoje, specifickými formami komunikace a obtížemi v komunikaci. Druhá kapitola je věnována Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání, kde bude popsána důležitost komunikace v oblastech vzdělávání: Dítě a jeho tělo, Dítě a ten druhý, Dítě a svět, Dítě a psychika nakonec Dítě a společnost. Třetí kapitola je věnována vývoji dítěte předškolního věku a konkrétně je zaměřena na oblasti: kognitivní, emoční, sociální a motorickou. Cílem teoretické části je seznámit s definicí komunikace, jejím rozdělením a dalšími specifiky komunikace v předškolním věku. Dále

analyzovat Rámcový vzdělávací program pro předškolní věk v souvislosti s komunikací a obeznámit s vývojem dítěte v předškolním věku.

Praktická část se zabývá výzkumným šetřením zaměřeným na analýzu komunikačních schopností dítěte předškolního věku. Hlavním cílem praktické části je ověřit výzkumné šetření a vyzkoušet záznamový arch pro komunikační schopnosti dětí v předškolním věku. Následně pozorovat a zaznamenat komunikační dovednosti dětí, určit úroveň komunikačních schopností a zodpovědět výzkumné otázky. Na základě tohoto cíle jsou zde stanoveny dílčí cíle, které jsou zaměřeny na přípravu materiálů k analýze komunikačních schopností. Dále je zde popsán design výzkumného šetření, charakteristika výzkumného šetření, výzkumný problém, cíl výzkumu, metody a fáze, výzkumné otázky, charakteristika výzkumného vzorku, popis záznamového archu, výzkumné šetření, vhodné podmínky a postup výzkumného šetření, výsledky výzkumného šetření, závěr a shrnutí výzkumného šetření, výzkumné otázky a jejich odpovědi, doporučení pro další výzkum a závěr.

Teoretická část

1. Komunikace

Komunikace je pojem, který má široké spektrum použití a pochází z latinského původu, jenž znamená něco spojovat. Komunikace může být využita jako termín pro označení dopravní sítě, materiálů, přemístění lidí, informací, postojů nebo pocitů od jednoho k druhému člověku. Nejenom pošta, jazyk, telefon, počítač, rozhlas, ale i vlaky, autobusy, letadla mohou být komunikačními prostředky (Mikuláščík, 2003, s. 18).

Termín komunikace se využívá v různých vědních oborech (psychologie, politologie, lingvistika, biologie, antropologie, dopravě a mnoho dalších), ale převážně spojených s použitím nějakého jazyka. Lze tedy konstatovat, že pojem „komunikace“ nemá v literatuře jednotnou definici. Komunikace je zásadní v mezilidských vztazích a ovlivňuje rozvoj osobnosti. Můžeme ji chápat, jako schopnost užívat sdělovací prostředky pro vytvoření, udržení a pěstování mezilidských vztahů. Lze ji vysvětlit, jako výraz interakce, tedy vzájemné a oboustranné ovlivňování mezi dvěma a více systémy. Komunikaci můžeme brát, jako složitý proces dorozumívání se neboli výměny informací mezi lidmi. Komunikace je tvořena čtyřmi základními prvky, které se vzájemně ovlivňují. Jedná se o komunikátora, komunikanta, komuniké a komunikační kanál. Komunikátor je zdrojem informací, tedy osoba, která sděluje něco nového. Příjemcem informací je komunikant, který na danou informaci zareaguje. Komuniké se rozumí nová informace a obsah sdělení. Aby si dané strany rozuměly, musí použít předem dohodnutý kód, který je zásadní pro jejich úspěšnou výměnu informací, což je komunikační kanál (Klenková, 2006, s. 25-26).

Komunikace mezi jedinci a skupinou se zpravidla provádí v rámci pravidel včetně etických či společenských norem, ale může být ovlivněna emocemi jedinců nebo tradicemi. Abychom předešli konfliktům, tak se společná komunikace může změnit na vyjednávání. Jestliže člověk obsahuje určité schopnosti, dovednosti a znalosti, které správně a rychle předá dál, tak můžeme mluvit o tom, že je komunikačně kompetentní. Pokud mluvíme o komunikaci, tak rozlišujeme obsah sdělení, tedy co sdělujeme neboli, jaké informace, ale také způsob sdělení, tedy jak se informace sděluje. Lze proto rozlišit tři základní formy komunikace na: Slovní (verbální), mimoslovní (neverbální) komunikaci a komunikaci činem. Tyto tři formy komunikace ovlivňují vzájemné působení (interakci) v průběhu komunikace (Musilová In Šmelová & kol., 2018, s. 89-90).

Komunikační schopnost

Jedna z nejvýznamnějších komunikačních schopností člověka je právě komunikační schopnost. Jedná se o vědomé používání jazyka, jako složitého komunikačního systému znaků a symbolů ve všech jeho formách (Lechta, 1994).

Komunikační dovednost

Dovednost je v podstatě praktická aplikace vědomosti. V psychologické literatuře je dovednost brána, jako způsob úspěšného plnění činností, které odpovídají cíli a podmínkám této činnosti (Nelešovská, 2005, s. 14).

1.1 Komunikace v předškolním věku

Předškolní věk dítěte je zásadní pro rozmach komunikace, protože dochází k jeho intenzivnímu rozvoji. Řeč je nejčastějším komunikačním prostředkem, a proto je v tomto období dítěte hlavním cílem podpora jazykové stimulace (Šmelová & kol., 2018, s. 172).

Na mentální vyspělost každého jedince nám poukazuje samotný vývoj řeči a komunikační dovednost. Z toho důvodu je velmi důležité, abychom získali vědomosti o tom, jak se děti komunikačně vyvíjí. Je všeobecně známo, že každé dítě vyrůstá v jiné rodině nebo v náhradním výchovném prostředí, kde se učí mluvit. Musíme ocenit, jak se děti rychle učí svému mateřskému jazyku, když některým dospělým trvá delší dobu (někdy bez úspěchu) se naučit jazyk cizí. Je zcela normální, že se dítě ve věku 2,5 až 3 let naučí mateřský jazyk ve kterém vyrůstá. V předškolním věku tedy v 6-7 letech se dítě začlení do školního vzdělávání, jelikož je již komunikačně vyspělé. Získávání mateřského jazyka dnešní věda označuje jako vytváření jazykových a komunikačních kompetencí. Jestliže mluvíme o jazykových kompetencích, tak se jedná o soubor vědomostí v daném jazyce. Pokud dítě vyrůstá v českém prostředí osvojuje si jazyk mateřský, učí se slova s jejich významy, dále gramatiku, kombinace slov a smysluplné tvoření vět (Průcha, Koťátková, 2013, s. 38-39).

Význam pojmu *komunikační kompetence* je definován, jako soubor dovedností, jak získané prostředky jazyka využívat k dalším účelům dorozumění. Jedna teorie tvrdí, že osvojení jazyka probíhá na genetickém základě a na svět přichází jedinci s vrozenou schopností naučit se jazyk. Daná schopnost je všestranná, tedy zajišťuje, že se dítě může naučit jakýkoliv jazyk světa dle toho, kde vyrůstá. Nelze však dokázat, že je tato schopnost v dětském mozku reálně utvořena. Zároveň jiná teorie, věrohodnější, vysvětluje, že zásadní pro řečový vývoj dítěte je ten, že má dítě od narození schopnost řeč postřehnout a postupně ji napodobovat.

Od postřehů přechází k vlastním řečovým projevům, k prvním slovům, větám a k prvním gestům. Základem této teorie je, že dítě je od prvních dnů zařazeno do sociálního prostředí, kde probíhají další kontakty s dětmi, dospělými a především rodiči. Je známo, že čas dětí strávený v mateřské škole má pozitivní vliv na jejich vývoj. Jakožto kognitivní, smyslový a emocionální. Tuto teorii potvrzují mnohé výzkumy ze zahraničí. Musíme myslet na to, že každé dítě je jiné, takže se i tento vliv u dětí objevuje rozdílně. Velká část závisí také na tom, z jakého prostředí dítě pochází, jak je mentálně a verbálně zralé nebo v jaké míře budou učitelky mateřských škol schopny děti v komunikační rovině rozvíjet. Nejenom rodiče, ale i učitelky mohou dát za pravdu, že mezi dětmi stejného věku jsou větší či menší odlišnosti v řečové vyspělosti. Je zřejmé, že některé děti mají slovní zásobu oproti jiným rozsáhlejší. Můžeme vidět, že některé děti jsou komunikačně rozvinutější neboli aktivní a jiné děti jsou pasivní a dalo by se říci spíše plaché. Velký podíl na tom má rodinné prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Může vyrůstat v prostředí, které je pro něj podnětné nebo nepodnětné. O podnětném prostředí mluvíme tehdy, pokud je pro dítě stimulující. Vyrůstá v rodině, kde se od nejranějšího věku hodně mluví, ukazují se dětem obrázky v knize, časopisech a vykládá se o nich. Jako podnětné je také bráno to, když dospělí dětem vypráví pohádky, učí se říkanky, básničky nebo písničky. Málo podnětné prostředí je tzv. opak podnětného prostředí. V takovém typu rodiny se málo mluví, neklade se tolik otázek, které by vyžadovaly aktivní řečový projev, nejsou dítěti zadávány úkoly, které by jej mohly rozvíjet v oblasti řeči a často sedí u televize, která nepotřebuje aktivní formu řeči (Průcha, Kořátková, 2013, s. 39-42).

1.2 Verbální komunikace u dítěte předškolního věku

Verbální komunikace se rozlišuje na dvě formy: psaná a zvuková. Předškolní vzdělávání obsahuje především formu zvukovou, není však neobvyklé, že některé děti umí i číst. Jestliže to nastane, tak učitel v tomto ohledu dále rozvíjí již získané znalosti a dovednosti dítěte. Vlastní sdělení dělíme na tři fáze:

1. fáze – záměr sdělení,
2. fáze – vlastní sdělení,
3. fáze – dekodování (Šmelová & kol., 2018, s. 172).

Nejdříve musí být určitý záměr sdělení, v našem případě učitel dítěti nebo naopak. Vlastní sdělení je určené určitému příjemci, dítěti, skupině dětí nebo celé třídě. Příjemce se snaží o dekodování sdělení a pochopení smyslu (Nelešovská, 2005, s. 42).

Musíme brát v potaz, že při dekodování může nastat situace, že příjemce sdělení dekóduje neboli dítě sdělení učitele pochopí, protože bylo jasné, srozumitelné a přiměřené

k jeho věku. Samozřejmě může nastat opak, tedy dítě není schopné sdělení dekodovat, neboť byla nejasná a nesprávná formulace (Šmelová & kol., 2018, s. 172).

Křivohlavý (1995) ukazuje na určité charakteristiky: intenzita hlasového projevu (změna hlasitosti, dynamika slovního projevu) a tónovou výšku hlasu (poloha hlasu, výška hlasu a ruku v ruce se změnami slovního projevu).

Mezi další charakteristiky můžeme zařadit: barva hlasu – somatické předpoklady člověka, emocionální naladění, délka projevu – zkrácení slovního projevu, rychlost projevu – důležitá optimálnost, přestávky v projevu – zařazení přestávek, frázování řeči, přesnost řeči – logické a přesné sdělení, akustická náplň přestávek – akustický šum, ticho v pauze atd. Během dne dochází v prostředí školy ke komunikaci mezi dětmi a učiteli, proto autoři Křivohlavý a Mareš určili „prvky“ rozhovoru mezi učitelem a dětmi. Ty zní: vcítit se do stavu dětí (empatie), respektovat osobnost dítěte (individuálnost dětí), zaujmout autentický, opravdový postoj (upřímnost jak k dětem, tak k sobě) a být konkrétní (Křivohlavý In Šmelová & kol., 2018, s. 173-174).

1.2.1 Jazykové roviny

Foneticko-fonologická rovina

Foneticko-fonologická rovina se zabývá zvukovou stránkou řečového projevu. Základním prvkem této roviny jsou hlásky alias fonémy (Bytešnicková, 2012, s. 72). Jedná se o sluchové rozlišování hlásek a jejich výslovnost. Kolem dítěte je mnoho zvuku, který postupně zvládne vyčlenit na hlásky mateřského jazyka. Daná schopnost se začíná ukazovat kolem šestého až osmého měsíce a její vývoj je celkem pomalý. Ruku v ruce se sluchovým rozlišováním pak jde výslovnost. Pro správnou výslovnost je potřeba rozlišovat hlásky, ale i rozdíly mezi správným a nesprávným zněním. Ve dvou až třech letech mluvidla zpravidla splňují předpoklady pro artikulaci. Učíme se od nejlehčího po nejsložitější, a to i u výslovnosti. Mezi artikulačně nejlehčí hlásky spadá: P, B, M, T, D, N a do hlásek obtížných řadíme: R, Ř, Z, S, Ž, Š, Č (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 29).

U dětí, u nichž se vyskytuje určitý deficit ve foneticko-fonologické rovině, je možné, že dojde k odloučenému styku se svým okolím. Nepřesná výslovnost na sebe poutá větší pozornost než u dětí, které vyslovují bez zjevných nedostatků. Dá se tedy konstatovat, že se často lidé zabývají spíše nedostatky či nepřesnostmi v řeči, nežli samotným obsahem promluvy řečníka (Bytešnicková, 2012, s. 72).

Ústřední je, abychom brali na paměť, že dutina ústní musí být několika různými a jemnými způsoby modifikována a nezapomínejme na složitost pohybů mluvidel. Za fyziologickou neboli normální považujeme dyslálii (nesprávnou výslovnost) do pěti let dítěte. Od pátého do sedmého roku dítěte ji považujeme za fyziologicky prodlouženou a po sedmém roce je nízká pravděpodobnost, že bychom výslovnost upravili spontánně (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 29).

Je důležité sledovat způsob artikulace, místo artikulace, znělost a distinkci. Stává se, že děti náročné hlásky pletou, vynechají nebo nahrazují hláskami jednoduššími. Pokud bychom srovnali foneticko-fonologickou rovinu s jinými oblastmi např. gramatickou rovinou, tak bychom zjistili, že tento proces dříve začíná a déle trvá. Může za to více okolností, zejména úroveň motoriky řečových orgánů, komunikační záměr dítěte a fonemická diferenciací. Určitou váhu přikládáme k samotnému intelektu, napodobovacím schopnostem a v neposlední řadě podnětnému prostředí. Před zahájením školní docházky by dítě mělo mít správnou výslovnost všech hlásek. Pozornost by se měla věnovat zejména modulačním faktorům řeči (tempo, rytmus, melodie, dynamika), také nezapomínáme na dechové a fonační cvičení, ale i cvičení sluchové diferenciací. Z toho důvodu by v denním programu u dětí předškolního věku neměla chybět dechová cvičení, fonační cvičení a cvičení fonemické diferenciací. K rozvoji rytmu, melodie, tempa a dynamiky můžeme využít dětská říkadla, říkanky nebo rozpočítadla. Zpěv má také zástupné místo ve foneticko-fonologické rovině, neboť má pozitivní vliv na správné dýchání a tvorbu hlasu. Díky zpěvu dochází ke zpomalenému sledu hlásek a slabik, což má za účinek přesnější výslovnost (Bytešnicková, 2012, s. 74, 75).

Lexikálně-sémantická rovina

Lexikálně-sémantická rovina zahrnuje pasivní a aktivní slovník, tj. *porozumění řeči* (složka perceptivní) a *vyjadřování* (složka expresivní) (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 29). Základem je *lexém* neboli slovo. Obor lexikologie se věnuje slovní zásobě, jako celku. Sémantika zkoumá význam slov, tedy *lexémů* (Bytešnicková, 2012, s. 75).

Kolem desátého měsíce mluvíme o tzv. porozumění řeči. Pochopení poznáme dle toho, že dítě reaguje motorickou činností (otočí se, ukáže věc, udělá „pápá“). Aktivní slovní zásoba se objevuje kolem roku až v roce a půl. Je důležité, abychom si s dětmi věci pojmenovávali, ukazovali na ně a vysvětlovali významy slov a tím dosáhneme, aby si dítě správně propojilo činnosti, předměty a slova. Dítě prochází ve vývoji řeči tzv. „prvním a druhým věkem otázek“. Není tedy neobvyklé, když se dítě kolem jednoho roku až druhého začne ptát na otázky „Co to je?“ nebo „Kdo to je“. Otázky typu „Co?“ a „Proč?“ nastávají ve třetím až čtvrtém věku

(Bednářová, Šmardová, 2015, s. 29). Mezi dětmi mohou být rozdíly, neboť se individuální slovní zásoba rozšiřuje u každého jedince jinak. To nastává vlivem různé úrovně Centrální nervové soustavy (dále CNS) a stimulací od okolí (Bytešnicková, 2012, s. 77).

Morfologicko-syntaktická rovina

Touto rovinou rozumíme užívání slovních druhů, tvarosloví, a větosloví. Často děti zprvu užívají podstatná jména, poté slovesa, přídavná jména, osobní zájmena, číslovky atd. V prvním roce dítě vytváří jednoslovné věty, např.: řekne-li „haf“, znamená to, že je to pes. Dvouslovné věty používá obvykle dítě v rozmezí mezi rokem a půl až druhým rokem. Ve dvou až dvou a půl letech začíná skloňovat a časovat. Mezi dvěma a půl až třemi lety tvoří věty víceslovné. Souvětí začíná mezi třetím až čtvrtým rokem. Ve čtyřech letech by dítě mělo využívat všechny slovní druhy. Do čtyř let můžeme dysgramatismy brát za fyziologické. Od čtyř let nám mohou dávat najevo opoždění v řečovém nebo intelektovém vývoji (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 29).

Velký vliv pro děti předškolního věku je vzor dospělých jedinců, kteří by měli být příkladem v řečových projevech i po stránce gramatické. K rozvoji jazykového citu můžeme přispět četbou příběhů a pohádek. U dětí před nástupem do školy můžeme danou rovinu rozvíjet pomocí různých didaktických pomůcek, her a cvičení, které jsou zaměřené na zlepšení gramatické správnosti verbálních projevů. I do denního programu je zapotřebí začlenit hry na rozvoj gramatické stavby řeči, které poskytují správné tvary podstatných jmen, tvarům sloves, přídavných jmen a používání jednotného a množného čísla (Bytešnicková, 2012, s. 81-82).

Pragmatická rovina

Jednoduše se dá sdělit, že se jedná o užití řeči v praxi. Zařazuje takové dovednosti, jako je vyžádání nebo oznámení informace, dále pak vyjádření vztahů, pocitů, prožitků, událostí nebo usměrnění sociálních interakcí (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 29). Probíhá zde správná aplikace a propojení toho, co chce dítě sdělit, jakým způsobem to sdělí a vhodným okamžikem realizace tohoto sdělení v rámci určité společenské interakce (Bytešnicková, 2012, s. 83).

Kolem dvou až dvou a půl let dítě používá formu slovní komunikace. Mezi dvěma a půl až třemi lety se dítě učí díky komunikaci dojít k cíli (regulační funkce řeči). Dalším způsobem zmíněné roviny jsou konverzační schopnosti (udržování tématu a výměna rolí v rozhovoru). Schopnost navazovat dialog, udržet jej, rozvíjet a pokračovat v něm je typický pro třetí až čtvrtý rok dítěte. Soudržnost verbálních a neverbálních prvků komunikace je pro dítě nosná. Pro dítě je těžké pracovat s informací, jestliže to, co vykládáme neodpovídá řeči našeho těla. Vývoj řeči

obsahují všechny zmíněné roviny, které mají určitou posloupnost a časovost. Posloupnost je, že se schopnost a dovednost rozvíjí po částech, od snadného po obtížné, od jednoduchého ke složitému. Stejně se postupuje při rehabilitaci, reedukaci (až dítě zvládne jednotlivé kroky, které na sebe navazují, může přejít k dalšímu, ale až po zvládnutí předchozího kroku). Časovost znamená, že schopnost a dovednost přichází po „dozrání“ dítěte. Každé dítě se vyvíjí individuálně, a proto můžeme vidět různé rozdíly mezi dětmi. Hranice věku bereme jako orientační bod, abychom věděli, jak by (pravděpodobně) měl vývoj dítěte postupovat. Neznamená to však, že věkovou hranici budeme ignorovat, protože by se mohlo stát, že bychom nestihli včas pomoci dítěti, které by naši pomoc potřebovalo nejvíce (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 29-30).

1.2.2 Vady v řeči

Narušený vývoj řeči je termín, pod který spadají všechny poruchy, na které můžeme v dětské řeči narazit. Jde o širokou škálu vzhledem k počtu etiologických faktorů a symptomů, kterými se projevuje. O narušeném vývoji řeči se mnohdy hovoří jako o narušení jednoho či většího počtu oblastí vývoje řeči, popřípadě všech těchto oblastí. Projevy narušení se mohou v různých mírách objevovat ve všech jazykových rovinách (Bytešníková, 2012, s. 31-32). Při nástupu do základní školy se vyžaduje, aby mělo dítě správně rozvinutou řeč, jak po stránce obsahové, ale i formální. I přesto se najdou ve škole děti, které nemají dostatečně vyvinutou řeč nebo je postižena vývojovým opožděním řeči či vadami výslovnosti. Obecně je známo, že vývojové vady řeči jsou obvyklejší u chlapců než u dívek (Nelešovská, 2005, s. 88).

• Opožděný vývoj řeči

O dítěti s opožděným vývojem řeči mluvíme tehdy, jestliže začíná mluvit později, vzhledem k jeho chronologickému věku. I dědičnost může mít vliv na opožděný vývoj řeči (vzhledem k jeho chronologickému věku nebo zde může mít vliv i dědičnost). Podstatné je, aby mělo dítě snahu samo komunikovat. Jestliže jde o prosté zpoždění ve vývoji řeči, v dalším průběhu se převážně vyrovná tradičnímu průměru. Je ale potřeba, abychom dítěti přizpůsobili podmínky k jeho zlepšení vývoje řeči (Bytešníková, 2012, s. 35-36). Pokud opožděný vývoj řeči přetrvává po třetím roku dítěte až do věku předškolního, tak mluvíme o nemluvnosti. Nedostatek rozumových schopností nebo hluchota mohou mít podíl na nemluvnosti. Proto je zapotřebí podstoupit odborná vyšetření, abychom zjistili možné příčiny opožděného vývoje řeči (Nelešovská, 2005, s. 89-90).

- **Vývojová dysfázie**

V současné době je vývojová dysfázie brána, jako specificky narušený vývoj řeči v důsledku raného mozkového poškození (Bytešníková, 2007, s. 104). U dětí, které vývojovou dysfázií trpí zaznamenáváme nerovnoměrný vývoj celé osobnosti. Verbální aktivita dítěte závisí na schopnosti používat řeč v sociální komunikaci. Projev dítěte se vyvíjí ve všech rovinách, ale určité zápory jsou v řeči stále patrné. V řeči dítěte se vývojová dysfázie může projevovat symptomy ve všech rovinách (např.: nesrozumitelný řečový projev, problémy s formulací a hledáním správných slov, nesprávný slovosled ve větě či problémy se skloňováním a časováním, neschopnost udržet dějovou linii, prodloužené pauzy ve verbálním projevu nebo problémy se získáváním nových informací a komunikační závislost na rodičích) (Bytešníková, 2012, s. 38-40).

- **Breptavost**

Jde o narušení tempa a plynulosti řeči, kterému náleží i další symptomy, z čehož vyplývá, že breptavost není jednotná narušená komunikační schopnost. Typické pro breptavost je extrémně zrychlené tempo řeči, při kterém dochází k vypouštění, komolení, ale i přemísťování hlásek, slabik a slov (Bytešníková, 2012, s. 57).

- **Huhňavost**

Huhňavost neboli rinolalie je v dětském období poněkud častá. Vyskytuje se huhňavost zavřená nebo otevřená. Zavřená huhňavost znamená, že je nosní rezonance patologicky snižená a pozná se podle zmenšeného prostoru dutiny nosní a nosohltanové. Tyto změny mohou být buď trvalé nebo přechodné. Přechodné změny jsou zánět nosní sliznice při akutní nebo chronické rýmě a alergické rýme. Trvalé změny jsou dvojího typu: přední a zadní. Přední – při překrvené sliznici, kdy důvodem je chronický zánět, při nádorech a polypech v dutině nosní. Zadní – převážně u předškolních dětí, u kterých se vyskytuje zbytněla nosní mandle. Poruchy svalstva měkkého patra jsou předpoklad pro funkční zavřenou huhňavost. Díky tomu nosovky: M, N, Ň zní, jako B, D, ě. Otevřená huhňavost je opakem zavřené, neboť se jedná o zvýšenou nosovost. Při hlasité řeči je rezonance mluvních zvuků zesílena. I zde mohou být příčiny vrozené nebo získané. Mezi příčiny získané patří úrazy a operace a vrozená příčiny pak jsou rozštěpy patra, zkrácené měkké patro nebo nevyvinuté svalstvo v měkkém patře. U dítěte může být řeč až nesrozumitelná a jestliže trvá dlouho, tak dochází k zesílení hlasového úsilí. Smíšenou huhňavostí se myslí kombinace zavřené a otevřené huhňavosti (Bytešníková, 2012, s. 60-61).

- **Dyslalie**

Dyslalie patří k nejčastějším vadám u dětí předškolního věku. Je narušeno používání hlásky nebo skupiny hlásek. Do pěti let nesprávné výslovnosti považujeme dyslalii za fyziologický jev, který je značen termínem fyziologická dyslalie (Bytešníková, 2012, s. 44, 106).

- **Koktavost**

Jedná se o poruchu plynulosti řeči, stejně jako u breptavosti. Dítě rychleji myslí, než mluví. Nejčastěji se koktavost nebo také *balbuties* objevuje u dětí předškolního věku, ale může se objevit i v pozdějším věku. Za vznikem koktavosti stojí dědičnost, vliv sociálního prostředí, psychické procesy, orgánové odchylky nebo jiné druhy narušené komunikační schopnosti (Bytešníková, 2012, s. 51-53).

- **Mutismus**

Jde o poruchu, která se objevuje v první třídě, kdy dítě ve škole nemluví vůbec nebo pouze s učitelem. Příčinou může být, že je fixován na matku a není ještě sociálně zralé. Jestliže postupem času nevytizí, je na místě to začít řešit s odborníkem. Učitel by si měl s rodiči promluvit a dbát na to, aby dítě nebylo okřikováno či trestáno, protože by se mohl mutismus utvrdit (Nelešovská, 2005, s. 96).

Kutálková (2011, s. 190) charakterizuje mutismus jako nejistotu, strach nebo obavu. Časté argumenty rodičů jsou, že se „stydí mluvit“, a proto někteří rodiče na doporučení k logopedovi odpoví: „*A co tam budeme dělat, když bude mlčet.*“ Je potřeba si uvědomit, že i mutismus je vážný, neboť zasahuje do důležité funkce – sdělení myšlenek, nápadů, proseb, přání, neboť nám brání v dialogu.

1.2.3 Logopedie

Logopedie vychází z řeckého slova *logos* – slovo a *paidea* – výchova. Jedná se o mladý vědní obor, který byl utvořen v první polovině 20. století a dodnes se neustále mění (Klenková, 2006, s. 11). Zabývá se problémy narušené komunikační schopnosti u všech věkových kategorií. V českém prostředí je logopedie součástí speciální pedagogiky, ale blízko má i k pedagogice či k dalším oborům speciální pedagogiky, jako je surdopedie, somatopedie, psychopedie, oftalmopedie nebo i těch, kteří mají různá postižení (např.: tělesné, mentální a smyslové). Jde ruku v ruce s patologickou stranou, což udává vztah k dalším oborům. V medicínském oboru se jedná o foniatrii, otorinolaryngologii, stomatologii, plastickou chirurgii, ortodoncii, neurologii, neurochirurgii a psychologii. Do oboru psychologie spadá vývojová psychologie a patopsychologie. Také jazykovědní obory jakožto fonetika

či fonologie. Za velmi důležité jsou považovány připomínky z neurolingvistiky, psycholingvistiky, genetiky, informatiky, kybernetiky nebo právních věd atd. Logopedii nelze brát, jako nástroj odstranění vad a poruch řeči, které nám jsou v oblasti terapie nabízeny na eliminaci narušené komunikační schopnosti, bez uvažování v širším kontextu, a to vše v rámci praktického trendu. Příznivci emancipačního trendu zastávají názoru na logopedii, jako na mladou vědu se svými právy a povinnostmi (Klenková, 2006, s. 12-13)

Logopedické organizace v České republice

• Resort ministerstva zdravotnictví

V resortu ministerstva zahraničí se poskytuje činnost diagnostická, terapeutická a preventivní jedincům s narušenou komunikační schopností.

Nejčastější typy resortů:

- logopedické poradny (ambulance)
- soukromé kliniky
- specializovaná lůžková oddělení, nemocniční oddělení, kliniky neurologie, foniatry
- rehabilitační ústavy
- rehabilitační stacionáře (Klenková, 2006, s. 212-213).

• Resort školství

- logopedické třídy při mateřských školách (*v případě zajištění všech sociálních vazeb a upřednostnění zůstat v běžné mateřské škole*)
- mateřské školy logopedické (*závažný typ i stupeň postižení centrálního procesu řeči*)
- základní školy logopedické (*denní typ nebo internátní, navštěvují takové děti, u kterých je potřeba každodenní logopedická intervence a nelze ji zajistit ambulantně v místě bydliště*)
- logopedické třídy (*vznikají na základě většího počtu dětí s narušenou komunikační schopností, zřizuje ředitel, vyučuje speciální pedagog logoped*)
- speciálně pedagogická centra (*odborné služby pro děti, rodiče a pedagogické pracovníky, poskytují integraci žáků do hlavního vzdělávacího proudu*) (Klenková, 2006, s. 214-216).

- **Resort práce a sociálních věcí**

Tato zařízení jsou určena pro tělesně postižené, mentálně postižené a osoby s kombinovanými vadami.

- ústavy sociální péče pro děti a mládež (Klenková, 2006, s. 216-217).

- **Raná péče**

Jedná se o soustavu služeb a programů poskytovaných pro ohrožené děti, postižené děti a jejich rodiny. Cílem rané péče je předcházení postižení a eliminace či zmírnění důsledků. Poskytnutí co nejlepší sociální integrace rodině, dítěti nebo společnosti. Dělí se na část medicínskou a pedagogickou. Doktoři se s dítětem dostávají do kontaktu včas na rozdíl od pedagogických pracovníků.

- Střediska rané péče pro zrakově postižené děti a kombinovaná postižení s postižením zraku
- Střediska rané péče pro sluchově postižené
- Občanské sdružení Futurum (nabízí služby a programy v Centru rané péče pro děti se speciálními potřebami) (Klenková, 2006, s. 217-218).

1.3 Neverbální komunikace u dítěte předškolního věku

Stejně tak, jako se děti učí od matek a dospělých užívat řeč, získávají si též prostředky neverbální komunikace. Různá gesta, mimiku nebo pohyby hlavou používá dítě mimovolně, ale určitá gesta sloužící ke komunikaci, které můžeme vidět už po osmém měsíci věku dítěte. Lze konstatovat, že neverbální komunikace předchází verbální (Průcha, Kořátková, 2013, s. 42). Při neverbální komunikaci se informace předávají jiným prostřednictvím, než řečí (Šmelová & kol., 2018, s. 176).

Vývojově starší je již zmíněná neverbální komunikace oproti komunikaci verbální. Ne vždy zvládneme přesně a srozumitelně vyjádřit myšlenky skrze verbální komunikaci, protože se jedná o aktuální prožívání člověka. Může se stát, že poprvé vidíme člověka, který v nás probudí sympatie nebo antipatie bez toho, aniž by promluvil. Stačí pouhé gesto, pohled a vyvolává v nás dané pocity (Mešková, 2012, s. 18).

Rozlišujeme osm mimoslovních prostředků: sdělování pohledy, sdělování výrazem obličeje (mimika), sdělování pohyby (kinezika), sdělování fyzickými postoji (posturologie), sdělování gesty (kinezika), sdělování dotykem (haptika), sdělování vzájemným přiblížením či oddálením (proxemika) a sdělování úpravou zevnějšku (Šmelová & kol., 2018, s. 176-177).

V následujícím textu blíže vysvětlím jednotlivé mimoslovní prostředky.

1.3.1 Sdělování pohledy

Jedná se o zaměření pohledu na někoho, místo nebo kam se dotyčný dívá. Jako nejcitlivější je považován pohled z očí do očí, řadí se sem délka pohledu, objem, míra, ale i tvar obočí atd. (Šmelová & kol., 2018, s. 176).

1.3.2 Mimika

Jestliže mluvíme o sdělování řeči pomocí výrazu obličeje, tak lze vyvodit i emocionální stav jedince (smutek, radost, překvapení nebo rozčilení). Jak poznat emocionální naladění jedince radí i někteří autoři, např.: dolní částí obličeje rozpoznáme štěstí naopak v horní části poznáme překvapení (oblast obočí a čela), v oblasti očí a víček lze rozpoznat smutek a jediné rozčilení poznáme z celého obličeje (Šmelová & kol., 2018, s. 176).

1.3.3 Kinezika

Souvisí s emocionální intenzitou určité situace. Obličej nám nastíní, o jaké emoce se jedná, kdežto rozsah pohybů, v jaké míře (Šmelová & kol., 2018, s. 176).

1.3.4 Posturologie

Jedná se o polohy těla a funkci jeho držení. Zda se jedná o postoj přátelský nebo nepřátelský poznáme z toho, jak se jedinec postaví či jakou zaujme polohu rukou, nohou či hlavy (Šmelová & kol., 2018, s. 176).

1.3.5 Gestika

Spadá do kineziky, většina gest je záležitost rukou, ale můžeme je projevit i jinými pohyby ostatních částí těla, jako je úklon, kývání hlavou do stran atd. (Šmelová & kol., 2018, s. 177).

1.3.6 Haptika

Skrze dotyk můžeme druhé osobě vyjádřit naši přízeň nebo zájem a pohlazením pak můžeme dát najevo (v našem případě děti) např. pochvalu nebo povzbuzení (Šmelová & kol., 2018, s. 177).

1.3.7 Proxemika

Proxemika je jedna z disciplín, která se zabývá studiem odstupů mezi jedinci se. Platí, že jedinci, kteří k sobě cítí sympatie se přibližují více, na rozdíl od těch, se kterými se neznají nebo jsou v oficiální situaci (Šmelová & kol., 2018, s. 177).

1.4 Stádia vývoje komunikace

Vývoj řeči probíhá ve stádiích. Každé stádium má různou délku trvání. Nelze, aby některé stádium vývoje bylo přeskočeno. Rozlišujeme preverbální období a vlastní vývoj řeči. Preverbální období trvá zhruba do jednoho roku dítěte a vlastní vývoj řeči začíná kolem prvního roku. Vývoj řeči je v lidském životě brán, jako nejpозорuhodnější proces. Nejzásadnějším zlomem ve vývoji řeči je považováno období do šestého roku dítěte (Bytešníková, 2012, s. 16).

1.4.1 Období od narození do tří let

V tomto období můžeme mluvit o vývojovém tempu, které zde probíhá nejrychleji. První projev, který se objevuje je tzv. *křik novorozence*, který je označován, jako hlasový reflex. Dítě tak reaguje na změnu prostředí, teploty okolí a krevním oběhu. Křik je krátký, jednotvárný a ze začátku slabý. Později se objevuje „broukání“ a vyskytují se hrdelní zvuky. Na *stádium křiku* plynule navazuje *stádium pudového žvatlání s broukáním*. Jde o hru s mluidly a zvuky připomínající zvukům příjmu potravy. Na hlas matky začíná dítě reagovat ve čtvrtém až šestém měsíci. *Období napodobující žvatlání* můžeme pozorovat od šestého až osmého měsíce dítěte, kdy začíná napodobování zvuků, které dítě samo vydává, napodobuje hlásky, melodie i rytmus. *Stádium období rozumění řeči* nastupuje mezi desátým a dvanáctým měsícem. Slovo zde spojujeme s předmětem. Objevují se počátky pasivní slovní zásoby. V prvním roce dítěte nastupuje počátek vlastního vývoje řeči v pravém slova smyslu. Dítě začíná používat jednoslovné věty, nesklonná slova (např. mama, baba, tata...). Slova vyjadřují zpočátku pocity, emoce, přání a vůle. Objevuje se tzv. *první věk* otázek „Kdo je to?“ a „Co je to?“. Pokračujeme na věty dvojslovné, spojením dvou jednoslovných vět. Ve druhém a třetím roce dítě označí nejprve osoby a jevy v okolí, toto *stádium* je nazváno, jako *asociačně reprodukční*. Na přelomu tohoto věku začíná *stádium rozvoje komunikační řeči*, kdy se dítě snaží díky řeči dosáhnout malých cílů. *Stádium logických pojmů* začíná k rozvoji náročných myšlenkových operací, Slovní zásoba se pohybuje kolem jednoho tisíce slov. Mohou se objevovat vývojové potíže,

neboť jsou na děti kladeny vysoké nároky. Tyto vývojové potíže se projevují opakováním hlásek, slabik nebo slov (Bytešníková, 2012, s. 16-20).

1.4.2 Období mezi třetím a sedmým rokem

Tříleté dítě většinou dokáže pojmenovat věci denní potřeby nebo rozlišit den a noc. Tři a půl leté dítě nastupuje do tzv. druhého věku otázek „Proč?“ a „Kdy?“, které trvají do dospělosti. Rozvíjí se schopnost chápání, rozšíření slovní zásoby, rozlišení konkrétního – abstraktního, zpřesnění řečového projevu nebo zkvalitnění gramatických forem. Od čtvrtého roku je potřeba, aby dítě vynakládalo čas, úsilí, energii k novým poznatkům a jejich zachováním (Bytešníková, 2012, s. 19-21).

Paměť dětem funguje nejlépe ve věku od čtyř do šesti let, zejména v oblasti prostoru a času. Snadněji v prostoru nežli v čase, neboť dokáže odpovědět pravděpodobněji na otázku „*Kde jsi byl, když byla maminka nemocná?*“ než na otázku „*Kdy ses dozvěděl, že je maminka nemocná?*“ (Delfos, 2018, s. 53).

Kolem pátého roku je u velké části dětí dokončené základní osvojení mateřského jazyka. V tomto věku děti znají přibližně 2 500 – 3 000 slov (Průcha, Kořátková, 2013, s. 40). Výslovnost jednotlivých hlásek by v pěti letech měla být bez chyb, pokud tomu tak není je na místě vyhledat logopeda (Klenková, 2006, s. 40).

Předškolní věk by měl být v oblasti komunikace pro dítě na takové úrovni, kdy je schopné srozumitelně a souvisle se vyjádřit a navázat kontakty s dětmi a dospělými. V přípravě pro vstup do základní školy je v mateřské škole důležité správné vyjadřování současně s poznáním a myšlením. Je zkoumána i úroveň sluchové a zrakové percepce, hrubé a jemné motoriky, motoriky mluvních orgánů a grafomotoriky (Bytešníková, 2007, s. 81-82)

1.5 Specifické formy komunikace v předškolním věku

Kapitola seznamuje se specifickými formami komunikace v předškolním věku a její charakteristikou.

1.5.1 Hra

Již dlouho bereme hru, jako důležitý prvek, který se v mateřské škole odehrává. Je nezbytné, aby si dítě do šesti let hrálo, neboť tím naplňuje potřeby, zkušenosti, vědomosti, dovednosti, tempo, zájmy a vztahy dětí, které mají nezastupitelnou roli pro sociální učení. Pokud si dítě v předškolním věku nehraje, měli bychom se nad tím pozastavit, protože si převážná většina dětí hrát dokáže. Jestliže si nehraje, může to být kvůli slabým podnětům pro hru nebo to jsou naopak podněty dominantní, které dítě „ruší“. Důležitými znaky hry, které

pro nás mohou být nosné jsou: spontánnost, zaujetí, radost, tvořivost, fantazie, opakování nebo přijetí role (Kořátková, 2005, s. 16-17).

Další znak, co ovlivňuje hru, je prostředí, ve kterém dítě žije, protože je zdrojem řady podnětů, jak hru v mateřské škole zpracovat. Dále má vliv na hru věk dětí. Malé děti se napodobují, starší se snaží napodobit role, které viděly v blízkém okolí a nejstarší děti tvoří skupiny, kde si volí téma ke hře (Průcha, Kořátková, 2013, s. 106-107).

V mateřské škole se můžeme setkat s volnou hrou nebo s hrou, kterou zadává učitelka. Volná hra záleží na dítěti, protože si ji volí samo a hra organizovaná je připravená učitelkou. Organizovaná hra má svá specifika jako jsou: místo, pomůcky a způsob realizace. Nejčastěji to jsou relaxační nebo pohybové hry. Didaktickou hrou je myšlena taková hra, kterou učitelka vybírá, aby díky hře naplnila vzdělávací cíle (Průcha, Kořátková, 2013, s. 106-107).

1.5.2 Kresba

Předškolní děti mohou nejenom díky hře, ale i kresbě dát najevo svůj názor na svět. Kresbou, která je neverbální funkcí, dokáže dát dítě navenek svůj pohled na realitu tak, jak ji chápe. Kresba má 4 fáze, kterými prochází. Ta první je *symbolická* a nemá žádný charakter. Následuje období čmárání, které je typické pro batolecí věk a mluvíme o *presymbolické* nebo také *senzomotorické fázi*. Jako další nastupuje *fáze přechodu na symbolickou úroveň*, kde dítě zjišťuje, že čmárání může být prostředkem zobrazení reality, které je dodatečně pojmenováno na základě výrazného znaku. V případě, že dítě úmyslně kreslí něco konkrétního, jedná se o *fázi primárního symbolického vyjádření* a dostává se zde zobrazení skutečnosti. Samotná kresba lidské postavy má svůj proces, kde se odráží vývoj dětské psychiky. O *stádiu hlavonožce* mluvíme díky kresbě lidské postavy, která nastupuje převážně od třetího roku dítěte. Zásadní roli má v kresbě dětí obličej, který je důležitý při navazování kontaktů. Dalším důležitým detailem jsou končetiny, které jsou nosné pro různé aktivity. Typickým příkladem pro *stádium subjektivně fantazijního zpracování* jsou kresby průhledné – dítě postavu obléká postupně. Při posledním *stádiu realistického zobrazení* se výtvoři děti podobají skutečnosti, protože děti kreslí převážně to, co vidí (Vágnerová, 2012, 187-189).

1.5.3 Lhaní

Projev lhaní je považován za nežádoucí. Může nastat tehdy, jestliže je dítěti vnucený pocit předstírání a je potlačeno jeho chování, které odpovídá dané situaci. Pokud dítě cítí, že nad ním vládne druhá osoba, tak to v něm může vzbudit pocit méněcennosti. Takový jedinec se může pokusit ovládnout osobu, která v něm tento pocit vyvolala – lhaním (Navrátil, Mattioli,

2011, s. 73). Snad každý předškolák lhaní zkusí, vymýšlí si, přehání, zapírá, popírá atd. Rodiče by ve lhaní neměli hned vidět špatný motorický vývoj. Lež dětí je na rozdíl od dospělých odlišná v tom, že u dětí je více nápadná (Beníšková, 2010, s. 26, 28).

1.6 Obtíže v komunikaci u dětí v předškolním věku

Jestliže mluvíme o interakci mezi dítětem a učitelem, tak do popředí vstupuje obsah sdělení. Tento obsah je vyslovován komunikátorem, přijímán komunikantem a měl by se co v největší míře překrývat. Jestliže tomu tak není, tak dochází k chybě v komunikaci. K těžkým poruchám může dojít i v případě, pokud je narušená sociální stránka řeči u žáka. V těchto situacích může být komunikace: znemožněna, omezená, jednostranná nebo ztížená (Nelešovská, 2005, s. 88).

a) Znemožněna komunikace

V této situaci dítě nekomunikuje, jelikož nemluví, a to z toho důvodu, protože mluvené řeči nerozumí. Jedná se o děti, které mají snížené mentální schopnosti, sníženou ostrost vidění či ztráta sluchu. Tyto děti navštěvují speciální školy, protože by nebyly schopny školní docházky (Nelešovská, 2005, s. 88).

b) Omezená komunikace

Omezená komunikace nastává v případě, jestliže se dítě s poruchou sluchu naučí dorozumívat orální řeči. Tato komunikace může vznikat i v případě u dětí s mírnější poruchou sluchu (nedoslýchavé děti, které navštěvují základní školu) a děti s mírným snížením mentálních schopností, protože selhávají v komunikaci založené na abstraktním myšlení (Nelešovská, 2005, s. 89).

c) Jednostranná komunikace

Tato komunikace vzniká v případě, kdy dítě slyší, řeči rozumí, ale nemluví. Může to nastat poruchou vývojovou nebo centrální – afázií, která je založena na organickém poškození motorického centra řeči v mozku. Nejvíce se věnuje pozornost afázii motorické, kdy příčinou bývá úraz nebo onemocnění mozku a může vzniknout kdykoli během života. Hlavním příznakem je ztráta naučené dovednosti mluvit. Pravděpodobnost na úpravu řeči je lepší u dětí než v dospělosti (Nelešovská, 2005, s. 89).

d) Ztížená komunikace

V tomto případě dítě rozumí a mluví. I přesto, že dítě rozumí a mluví, tak se objevují potíže, jakožto snížená srozumitelnost sdělování nebo vyhýbání se řeči vůbec. Mentální schopnost je v mezích normy, oblast druhsignální zasažena není. Dané obtíže jsou převážně sekundárním jevem u těžších poruch zvukové stránky řeči. Dítě, které si své mezery uvědomuje, tak je dlouhodobě a opakovaně traumatizováno. Proto kontakt navazuje těžko, odpovědi jsou z větší části jednoslovné a spontánní vyjadřování je nepatrné. Vědomosti dítěte mohou být v tomto stavu dítěte pro učitele zkreslující. Obtíže v komunikaci může učitel shledávat i u dětí jiných etnických skupin, protože jejich aktivní slovník je poněkud skromný (Nelešovská, 2005, s. 89).

2. Komunikace v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání

V této kapitole se zaměříme na to, jak se rozvíjí komunikační schopnost u dětí v předškolním věku ve všech vzdělávacích oblastech. V této kapitole bude stručně popsán Rámcový vzdělávací program (dále RVP PV) a následně bude tento program analyzován v kontextu naší zkoumané problematiky, která se týká komunikačních schopností dětí.

Rámcový vzdělávací program (dále RVP PV) je důležitý dokument, který udává hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti, probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závaznými pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona, v lesních mateřských školách a v přípravných třídách základních škol. RVP PV je dokumentem směrodatným jak pro nositele předškolního vzdělávání (pro učitele), ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery. RVP PV je otevřeným dokumentem, který se aktualizuje a inovuje na základě měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se Školními vzdělávacími programy (dále ŠVP) i podle měnících se potřeb a zájmů dětí (RVP PV, 2021, s. 5).

První verze, která vyšla v roce 2001 byla pro ty školy, které podle ní mohly pracovat, ale nemusely. Vše se změnilo rokem 2005, kdy došlo k úpravě terminologie, díky které se od 1.9. 2007 musely všechny mateřské školy zařazené v rejstříku škol začít vzdělávat podle vlastního ŠVP (Šmelová & kol., 2018, s 72).

Vzdělávací obsah je v RVP PV uspořádán do pěti vzdělávacích oblastí: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a enviromentální. Tyto oblasti jsou nazývány: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět. Jednotlivé oblasti jsou zpracovány tak, aby byly pro učitele srozumitelné, a aby s jejich obsahem mohli dále pracovat. Každá oblast zahrnuje vzájemně propojené kategorie: dílčí cíle (záměry, co učitel u dítěte podporuje), vzdělávací nabídku (co učitel dítěti nabízí), očekávané výstupy (předpokládané výsledky) a rizika (RVP PV, 2021, s. 14-15).

Zmíněné oblasti RVP PV budou níže popsány v kontextu námi zkoumané problematiky, která se týká pojmů komunikace a komunikační schopnosti.

2.1 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho tělo

V dané oblasti se komunikace rozvíjí nejméně, protože jejím hlavním záměrem je stimulace, podpora růstu a neurosvalového vývoje, podpora fyzické pohody, zlepšení tělesné zdatnosti i pohybové a zdravotní kultury, podpora rozvoje pohybových i manipulačních dovedností, učit děti sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním návykům a postojům (RVP PV, 2021, s. 15-16).

V rámci komunikace učitel dítěti nabízí hudební a hudebně pohybové činnosti, činnosti zaměřené k poznávání lidského těla a jeho částí nebo smyslové a psychomotorické hry. Dítě by na konci předškolního období mělo mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem apod.). Také by mělo mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé výživy. Mělo by rozlišit, co prospívá zdraví a co mu škodí nebo umět pojmenovat části těla, některé orgány, popř. znát jejich funkci. Dítě by mělo vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů, ovládat dechové svalstvo či sladit pohyb se zpěvem. Rizika, které ohrožují úspěch vzdělávacích záměrů učitele jsou, že denní režim je nevyhovující fyziologickým dětským potřebám a zásadám zdravého životního stylu, nedostatečný respekt k individuálním potřebám dětí, neznalost zdravotního stavu a zdravotních problémů dítěte či nevhodné vzory chování dospělých v prostředí mateřské školy aj. (RVP PV, 2021, s. 15-17).

2.2 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho psychika

Záměr vzdělávacího úsilí učitele v oblasti psychologické je podpora duševní pohody, psychické zdatnosti a odolnosti dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak sebepojetí a sebnahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzení v dalším rozvoji, poznávání a učení. Pod danou oblast zahrnujeme tři „podoblasti“: Jazyk a řeč, Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace nakonec Sebepojetí, city a vůle (RVP PV, 2021, s. 17).

2.2.1 Jazyk a řeč

Učitel u dítěte podporuje rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních i produktivních, dále rozvoj komunikativních dovedností nebo osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoj zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální. Vzdělávací nabídka, kterou učitelé dětem nabízí je pestrá, níže budou vypsány ty, které jsou v mateřské škole používány nejčastěji.

Artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky nebo vokální činnosti. Společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinové konverzace. Komentování zážitků a aktivit, vyřizování vzkazů a zpráv nebo samostatný slovní projev na určité téma. Poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů apod. Vyprávění toho, co dítě slyšelo, přednes, recitace, dramatizace, zpěv nebo přihlížení a „čtení“ knížek. Dítě zpravidla na konci dokáže správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči. Pojmenuje většinu toho, co jej obklopuje. Vyjadřuje samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity apod. Dokáže vést rozhovor, domluví se slovy i gesty. Porozumí slyšenému, formuluje otázky, učí se nová slova a aktivně je použije. Učí se krátké texty. Dokáže vyprávět pohádku nebo příběh. Popíše situaci dle obrázku. Sluchově rozliší začáteční a koncové slabiky a hlásky ve slovech nebo pozná své napsané jméno, takže pozná některá písmena nebo číslice. Rizika, které mohou nastat, jestliže je prostředí komunikačně chudé, omezující běžnou komunikaci mezi dětmi i s dospělými, malá příležitost k samostatným řečovým projevům dítěte a slabá motivace k nim, špatný jazykový vzor, vytváření komunikačních zábran, časově a obsahově nepřiměřené využívání audiovizuální, popř. počítačové techniky, nabídka nevhodných programů, nedostatečná pozornost k rozvoji dovedností předcházejících čtení, psaní a s tím úzce spjaté omezování přístupu ke knížkám (RVP PV, 2021, s. 17-19).

2.2.2 Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Učitel podporuje rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání, přechod od konkrétního názorného myšlení k myšlení slovně-logickému, rozvoj paměti a pozornosti, přechod od bezděčných forem těchto funkcí k úmyslným, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie. Rozvoj tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření. Dítěti je nabízeno přímé pozorování přírodních, kulturních i technických objektů i jevů v okolí dítěte a následně rozhovor o výsledku pozorování. Záměrné pozorování běžných objektů a předmětů, určování a pojmenování jejich vlastností. Různé hry zaměřené na podporující tvořivost, představivost a fantazii. Řešení myšlenkových i praktických problémů, hledání různých možností a variant. U dítěte se očekává, že pozná a pojmenuje většinu toho, čím je obklopeno, vést jednoduché úvahy a vyjádřit to, o čem přemýšlí a uvažuje. Učit se nazpaměť krátké texty, vědomě si je zapamatovat a vybavit. Řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“ nebo nalézat nové řešení nebo alternativní k běžným. Vyjádření představivosti a fantazie v tvořivých činnostech i ve slovních výpovědích. Rizika jsou nedostatek příležitostí k poznávacím činnostem založeným na vlastní zkušenosti, omezený prostor pro vyjádření a uplatnění představivosti a mimoracionálního poznávání, převažující

důraz na pamětní učení a mechanickou reprodukci, málo názornosti i prostoru pro rozvoj fantazie, nedostatek porozumění a ocenění úspěchů či úsilí atd. (RVP PV, 2021, s 19-20).

2.2.3 Sebepojetí, city a vůle

Zde je u dítěte podporováno poznání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě, získání relativní citové samostatnosti, rozvoj schopnosti sebeovládání, rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat. Dále také rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit, rozvoj kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání. Vzdělávací nabídka pro dítě nabízí činnosti nejrůznějších zaměření vyžadující (umožňující) samostatné vystupování, vyjadřování, obhajování vlastních názorů, rozhodování a sebehodnocení. Estetické a tvůrčí aktivity (slovesné, výtvarné, dramatické, literární, hudební, pohybové atd.). Činnosti dramatické (napodobování a předvádění různých typů chování člověka v různých situacích), mimické vyjádření nálad (úsměv, pláč, hněv, zloba, údiv apod.). U dítěte se očekává, že bude aktivní bez opory rodičů, od kterých se na určitou dobu odloučí. Že dokáže rozhodovat o svých činnostech, uvědomuje si svoji samostatnost, zaujímá vlastní názory, postoje a vyjadřuje je. Vyjádří svůj souhlas i nesouhlas, umí říct „ne“ v situacích, které to vyžadují, odmítnout se podílet na nedovolených či zakázaných činnostech. Prožívat a dětským způsobem projevit, co cítí. Zachytí a vyjádří své prožitky (slovně, výtvarně, pomocí hudby, hudebně pohybovou či dramatickou improvizaci). Rizika mohou nastat v případě, pokud je málo vlídné, nevstřícné, strohé, nelaskavé a málo přátelské prostředí, kde dítě nenalézá dostatek lásky a porozumění, nedostatek možností projevovat vlastní city, sdělovat citové dojmy a prožitky a hovořit o nich, nepřiměřené nároky na dítě, negativní hodnocení, nedostatek uznání a oceňování, stresy a napětí, nejistota, nevhodné vzory a modely chování (netaktní komunikace, nedostatek sociálního cítění, ohleduplnosti, tolerance, necitlivé vztahy a postoje okolí), málo podnětů a aktivit, které by podporovaly estetické vnímání, cítění, prožívání a vyjadřování (RVP PV, 2021, s. 21-22).

2.3 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a ten druhý

Záměrem vzdělávacího úsilí v této oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů (RVP PV, 2021, 23).

V této oblasti učitel u dítěte podporuje seznamování s pravidly ve vztahu k druhým, osvojení elementárních poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navazování

a rozvíjení vztahů dítěte k druhým, rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních. Dítěti je od učitele nabízeno běžné verbální i neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i s dospělým, sociální a interaktivní hry, hraní rolí, dramatické činnosti, hudební a hudebně pohybové hry, výtvarné hry a etudy, společenské hry, kooperativní činnosti ve dvojicích, skupinách, společné setkávání, povídání, sdílení a aktivní naslouchání druhému, četba, vyprávění a poslech pohádek a příběhů s etickým obsahem a poučením. Na základě vzdělávacího cíle a nabídky by dítě mělo být schopno navazovat kontakty s dospělým, kterému je svěřeno do péče, překonat stud, komunikovat s ním vhodným způsobem, respektovat ho, porozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad, bez zábran a přirozeně komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství, odmítnout nepříjemnou komunikaci, uplatňovat své individuální potřeby, přání a práva s ohledem na druhého (obhajovat svůj postoj nebo názor, respektovat jiný postoj či názor), přijímat a uzavírat kompromisy, řešit konflikt s dohodou, chovat se obezřetně při setkání s neznámými dětmi, staršími i dospělými jedinci, v případě potřeby požádat druhého o pomoc. I zde mohou nastat rizika, jako jsou nedostatky pozitivních příkladů a vzorů prosociálního chování, málo vstřícné postoje dospělých k dítěti i k sobě navzájem, autoritativní vedení, nedůstojné jednání, zesměšňování, ponižování, prostředí, které nabízí málo možností ke spolupráci a komunikaci s druhým, nejednoznačně formulovaná pravidla chování ve vztahu k druhému, nedodržování přijatých pravidel či špatný vzor nebo soustředění pozornosti pouze na verbální formy komunikace (RVP PV, 2021, s. 23-24).

2.4 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a společnost

Záměrem vzdělávacího úsilí je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí (RVP PV, 2021, s. 25).

V oblasti dítě a společnost učitel podporuje poznávání pravidel společenského soužití a jejich spoluvytváření v rámci přirozeného sociokulturního prostředí, porozumění základním projevům neverbální komunikace obvyklým v tomto prostředí, vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat. Vzdělávací nabídkou je dětem nabízeno spoluvytváření přiměřeného množství jasných a smysluplných pravidel soužití ve třídě, různorodé společné hry a skupinové aktivity (námetové hry, dramatizace, konstruktivní a výtvarné projekty apod.) umožňující dětem spolupodílet se na jejich průběhu i výsledcích,

tvůrčí činnosti slovesné, literární, výtvarné či dramatické činnosti (poslech pohádek, příběhů, veršů, hudebních skladeb a písní, sledování dramatizací, divadelních scének). Mezi rizika patří nedostatek estetických a etických podnětů a příležitostí k jejich kultivovanému prožívání a vyjádření, přítomnost nevhodných, podbíživých a nevkusných podnětů, nevhodný mravní vzor okolí, nefunkční pravidla ve skupině, schématické mravní hodnocení bez možnosti dítěte vyjádřit vlastní úsudek nebo nevšimavost k nevhodné komunikaci a jednání mezi dětmi atd. (RVP PV, 2021, s. 25-27).

2.5 Komunikace ve vzdělávací oblasti Dítě a svět

Také zde máme záměr vzdělávacího úsilí, který je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí, počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí (RVP PV, 2021, s. 27).

Učitel u dítěte v oblasti komunikace podporuje osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí a k ochraně dítěte před jeho nebezpečnými vlivy. Do nabídky, kterou učitel dítěti nabízí ohledně komunikace patří kognitivní činnosti (kladení otázek a hledání odpovědí, diskuse nad problémem, vyprávění, poslech, objevování). Možné rizika, které ohrožují úspěch záměrů učitele mohou být nedostatečné a nepřiměřené informace, nedostatečné, nepravdivé nebo žádné odpovědi na otázky dětí, špatný příklad dospělých (chování ohrožující životní prostředí, neekologické postoje, xenofobní chování, lhostejnost k problémům kolem sebe a neochota podílet se na jejich řešení) nebo také nedodržování pravidel péče o zdravé prostředí v provozu mateřské školy (RVP PV, 2021, s. 28-29).

3. Dítě předškolního věku

3.1 Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní věk je brán v užším slova smyslu od 3. roku do zahájení povinné školní docházky, a to zpravidla po dosažení 6. roku dítěte. V tomto věku děti navštěvují mateřskou školu, která doplňuje funkci rodinnou a chystá dítě na další vzdělávací etapu, která jej čeká. Předškolní vzdělávání je povinné poslední rok před nástupem do základní školy od září roku 2017. Odklady školní docházky by se měly díky povinnému ročníku mateřské školy snížit. Cílem je zlepšit připravenost dětí na zahájení povinné školní docházky (Šmelová & kol., 2018, s. 30-31).

Náš život prochází v průběhu života několika etapami, které na sebe navazují. Dělíme je na: *prenatální období, rané dětství (kojenecké období, období batolete), předškolní věk (spadá sem dítě ve věku od 3 do 6 let), mladší školní věk (typické nástupem školní docházky), střední a starší školní věk (u dívek mluvíme kolem třináctého roku a u chlapců o rok méně), období adolescence (od puberty do dvaceti let) a na závěr období dospělosti a stáří* (Šmelová & kol., 2018, s. 30-31).

Vývojová stádia týkající se předškolního věku popisuje např. E. H. Erikson. Autor poukazuje na to, že je nezbytné respektovat toto důležité období, abychom zajistili zdravý vývoj jedince:

1. Základní důvěra u dětí se vyskytuje důvěra v lidi, život a svět – nebo naopak nedůvěra.
2. Autonomie proti studu a pochybám (batole). Zda se nám bude jedinec vyvíjet v autonomní osobnost nebo bude závislý na dospělých, závisí především na chování dospělých k dětem.
3. Iniciativa proti vině (předškolní věk). V daném období se jedinec stává aktivním a vytváří si zdravé svědomí nebo dochází k utváření nezdravého svědomí s pocitem viny.
4. Snaživost proti méněcennosti (školní věk). Jedinci jde o získání nových dovedností a dosažení úspěchů, naopak pocit méněcennosti.
5. Identita proti konfuzi rolí (puberta a adolescence).
6. Intimnost proti izolaci (raná dospělost).
7. Generativita proti stagnaci (střední a pozdní dospělost).
8. Integrita já proti zoufalství (stáří) (Šmelová & kol., 2018, s. 31).

3.2 Vývoj kognitivní

Kognitivní vývoj může probíhat plynule či ve skocích. Záleží na tom, jak se mění dětské poznávání a uvažování. Asimilace, akomodace a udržení jsou důležité z hlediska vývoje. Asimilace znamená způsob, jak si dítě svému kognitivnímu schématu přizpůsobí nové informace, tak aby jim rozumělo. Získanou informaci spojí s dřívější. Jedná se o nové spojení už s dřívější zkušeností (např.: dítě vidí čtyřnohého chlupáče, kterého přirovná k psovi, kterého zná, i přesto, že dané zvíře, které vidí má kopyta a žere trávu). Akomodace je pravý opak asimilace. Dítě zpozoruje neznámé zvíře a požaduje vysvětlení. Rodič dítěti vysvětlí, že zvíře, které vidí, je koza, žádný pes. Díky tomuto závěru si dítě vytvoří nové kognitivní schéma – koza, býložravé zvíře s kopyty. Fáze názorného, intuitivního myšlení se pojí k věku od čtyř do sedmi let dítěte. Takové dítě je stále nepřesné, nerespektující pravidla a flexibilní. Uvažování je egocentrické a trvá na viditelných aspektech. Děti nevnímají dálku, a proto vnímají všechny blízké věci, jako velké na rozdíl od těch vzdálených, které vidí, jako malé (Vágnerová, 2012, s. 43, 44, 45, 192).

3.3 Vývoj emoční

Předškolní věk je v oblasti emočního prožívání výrazně stabilnější a vyrovnanější než v období batolete. Předškolák bývá zpravidla pozitivně naladěný a nevyskytují se zde v takové míře negativní emoční reakce. Přesto jsou stále emoce velmi intenzivní, a to zejména jejich střídání smíchu a pláče. Dítě dokáže povídat o svých dávných emočních prožitcích, neboť se rozvíjí emoční paměť. Centrální nervová soustava má podíl na emočním prožívání a záleží na tom, jak je tato CNS předškoláka vyzrálá. Předškolák se již s nespokojeností lépe srovná nebo ji vyjádří jinak. Vztek a zlost se navenek objevuje zřídka, neboť předškolní děti rozumí příčinám vzniku nepříjemných situací a jejich nezbytnosti. Na rozvoj dětské představivosti je někdy vázán projev strachu. Děti se často navzájem straší, což v nich může evokovat pocit příjemného vzrušení. Můžeme si všimnout i smyslu pro humor, kdy dětem stačí jednoduchý žert, aby se zasmály (Vágnerová, 2012, s. 218).

3.4 Vývoj sociální

Předškolní dítě se socializuje nejenom v kruhu rodiny, ale i v rámci institucí. V předškolním věku se děti připravují na život ve společnosti, díky kterému získávají nové vědomosti, které jsou důležité pro náš další vývoj. Toto období je rozvojem komunikace a interakce, kde můžeme vidět spolupráci, sdílení, prosazení jedinců nebo podporu druhých s někým jiným, než je rodina. Rodina však stále zůstává na prvním místě, i přesto, že se děti

postupně začleňují do jiných sociálních skupin. Dítě se postupem času setkává s oblastmi, se kterými se ztotožňuje. Jsou to rodina, vrstevníci a mateřská škola. Rodina by měla být pro dítě místem bezpečí a jistoty, kde nachází své hračky, postel nebo pokoj. Mateřská škola je pak první institucí, se kterou se dítě setká a začíná zde jako samostatný jedinec, který získá mnoho zkušeností a dovedností. Skupinou vrstevníků jsou myšleny jedinci, kteří si jsou rovnocenní a nemají zde stabilně vyčleněné místo (Vágnerová, 2012, s. 223-224).

3.5 Vývoj motorický

Už tříleté dítě se zlepšuje v motorice, umí chodit a pohybovat se bez podpory dospělého. Zpravidla tedy zvládne chůzi, běh po rovném i nerovném terénu, chůzi do schodů i ze schodů bez držení a pád se v tomto věku objevuje velmi sporadicky. Mohli bychom tedy konstatovat, že se motorický vývoj neustále zdokonaluje, zlepšuje se koordinace a objevuje se větší hbitost a koordinace pohybů (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 88).

Čtyřleté i pětileté dítě dobře utíká, seběhne ze schodů, skáče, hopsá, leze po žebříku, zvládne stát na jedné noze nebo zvládá házet míč na terč podle vzoru dospělých. Zručnost lze vidět i v sebeobsluze. Dokáže se samostatně oblékat, svlékat, jíst, umí si obout boty a pokouší se zavazovat tkaničky. U toalety se pomoc vyskytuje velmi zřídka a bez problému si zvládne umýt ruce. Při kontrole dospělého se dítě zvládne samo vykoupat (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 88).

Praktická část

4. Design výzkumného šetření

Teoretická část práce charakterizovala pojem komunikace, dělení komunikace na verbální a neverbální, její podkategorie, stádia vývoje komunikace, specifické formy a obtíže v komunikaci, komunikaci v kontextu RVP PV a také vývoj dítěte v předškolním věku. Praktická část práce se zaměří na výzkumné šetření, v kterém budeme pozorovat, zkoumat a hodnotit projevy dětské řeči, jak tyto děti komunikují a co jim dělá největší problém. Záznamy následně zapíšeme do tabulek, zhodnotíme a vyvodíme závěr nebo další postupy.

4.1 Charakteristika výzkumného šetření

Výzkum bude proveden pomocí záznamového archu, který je stěžejní pro celou praktickou část. Poté budeme pozorovat verbální projevy dítěte a následně budou tyto projevy vyhodnoceny dle nastaveného hodnocení (zvládá, zvládá s dopomocí, nezvládá), případně budou dopsány poznámky k jednotlivým úkolům a na závěr bude sumarizováno konečné hodnocení všech úkolů dítěte. Nejlepší podmínky pro výzkum v mateřské škole jsou, abychom připravené úkoly dělali s každým dítětem zvlášť a o samotě, aby nebyl průběh nikým narušen. Výzkum je zaměřen na komunikační schopnosti a dovednosti u dětí předškolního věku během úkolů.

4.2 Výzkumný problém

Mezi hlavní výzkumné problémy patří tvorba záznamového archu a zaznamenání řečového projevu dítěte. V rámci bakalářské práce se výzkum zaměřuje na zkoumání verbálního projevu dětí předškolního věku. Na jaké úrovni děti komunikují, zda splňují předpoklady pro další rozvoj v komunikaci, jaké jsou rozdíly mezi chlapci a dívkami a jaká je soustředěnost dětí při zadávání úkolů.

4.3 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření je ověřit a vyzkoušet záznamový arch pro komunikační dovednosti dětí v předškolním věku. Následně pozorovat a zaznamenat komunikační schopnosti a dovednosti dětí v předškolním věku, určit úroveň komunikačních schopností, dovedností a zodpovědět výzkumné otázky.

4.4 Metody a fáze výzkumného šetření

1. Pozorování dětí při plnění úkolů a zaznamenávání dat do archu
2. Analýza komunikačních schopností a dovedností dětí a srovnávání zjištěných dat

Výzkumné otázky

VO1: Je záznamový arch funkční a použitelný v praxi?

VO2: Objevují se rozdíly v komunikačních schopnostech a dovednostech mezi chlapci a dívkami?

VO3: Byly pro děti srozumitelně vysvětleny připravené úkoly?

VO4: Jaká je soustředěnost dětí během úkolů?

4.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumné šetření proběhlo v Jihomoravském kraji, okres Brno – venkov. Mateřská škola je součástí Základní školy Nedvědice a nachází se v samostatné budově. Základní škola a Mateřská škola Nedvědice je příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Městys Nedvědice. Mateřská škola se nachází uprostřed městyse a jsou zde dvě třídy, které jsou heterogenní. Třídy se nachází ve dvoupatrové budově. Ráno chodí všechny děti do Žluté třídy, a poté si je přebírá paní učitelka z Červené třídy. Výzkumné šetření bylo provedeno v obou třídách během mé souvislé praxe ve 3. ročníku (únor-březen). Všechny děti zařazené do výzkumného vzorku jsou zdravé a nemají diagnostikovanou žádnou poruchu jak už mentální nebo tělesnou. Před výzkumným šetřením proběhla konzultace s vedoucí paní učitelkou na základě jednotlivých úkolů, které byly schváleny. Dále bylo zjištěno, že žádné dítě nepochází z problémového prostředí a všechny mají podnětné prostředí pro jejich další rozvoj (kognitivní, motorický, emocionální i sociální). Z celkového počtu dětí, které navštěvují mateřskou školu je 25 dětí ve věku od 5 do 7 let, které by měly na podzim nastoupit do první třídy. Kvůli vysoké absenci dětí během 6-týdenní praxe nebylo možné získat dostatečný počet dětí k výzkumu, a proto bylo dalších 5 dětí – chlapců ve věku (5-6 let) doplněno do výzkumného vzorku ze sousedních mateřských škol v Jihomoravském kraji. Celkově se tedy výzkumného šetření zúčastnilo na základě souhlasu s informovaným souhlasem jejich zákonných zástupců – 30 dětí a z toho bylo 15 dívek a 15 chlapců. Při vlastním šetření byl kladen důraz na dodržení anonymity v souvislosti s požadavky zákonných zástupců, a proto byla jména dětí změněna.

Děti zařazené do výzkumného vzorku:

Tabulka 1: Výzkumný vzorek

Jméno	Věk	Jméno	Věk
Blanka	5	Matěj	6
Sofie	6	Libor	6
Anežka	6	Vojtěch	5
Valerie	6	Štěpán	7
Tamara	6	David	6
Nela	6	Marek	5
Andrea	6	Adam	5
Beáta	6	Jonáš	5
Markéta	5	Sebastian	5
Zuzana	5	Jakub	6
Lucie	6	Petr	5
Monika	6	Lukáš	6
Klára	6	Michal	6
Martina	5	Tobias	5
Miriam	6	Radek	6

5. Záznamový arch a jeho popis

Tato kapitola seznamuje se záznamovým archem, popisuje jeho části a doporučuje, jak s tímto archem dále pracovat. Záznamový arch se věnuje komunikačním dovednostem dětí předškolního věku a jaký bude jejich stav v různých úkolech.

Tvorba záznamového archu

Tvorba záznamového archu vychází z publikace Diagnostika dítěte předškolního věku (Bednářová & Šmardová, 2015), ale i z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, protože se zde prolínají jednotlivé oblasti a očekávané výstupy, které jsou v souladu. Záznamový arch byl vytvořen zejména pro předškolní děti. Našel by určitě své uplatnění i pro děti mladšího věku. Arch je tvořen tak, aby zhodnotil verbální komunikaci dítěte. Nalezneme zde hodnocení, které vychází taky z publikace již zmíněné autorky podle toho, zda dítě úkol *zvládá samostatně, zvládá s dopomocí nebo nezvládá*. Také se zde nachází kolonka poznámky pro možné připomínky k úkolům.

Kdy a jak záznamový arch používat?

Arch byl vytvořen pro zaznamenání a kontrolu vývoje řeči dítěte. Je důležité, aby byla prováděna kontrola a diagnostika řeči dítěte pravidelně, a to v různých časových odstupech, tak aby měl nejen učitel, ale i rodiče přehled o tom, jak se jejich dítě v této oblasti posouvá nebo stagnuje. Jestliže zpozorujeme opožděný vývoj v některých oblastech, není na místě, abychom měli obavy, protože děti mají právo v určitém věku na chyby. Zpozorujeme-li, že se jedná o stagnaci dlouhodobějšího rázu je nutné vyhledat daného odborníka v této oblasti.

Známkování

Známkování lze využít k tomu, abychom později mohli vidět posun dítěte. Jestliže bychom šetření prováděli pravidelně, můžeme vidět, v čem se dítě zlepšuje, v čem stagnuje nebo v čem se zhoršuje. Na základě známkování můžeme zakročit. Hodnocení: Zvládá – po zadání instrukcí dítě úspěšně vykoná danou aktivitu. Zvládá s dopomocí – dítě vyžaduje opětovné instrukce, z hlediska časové dotace je typické delší zaučení dané aktivity. Nezvládá – dítě danou aktivitu nedokáže splnit ani s pomocí dospělého, aktivita je nad jeho síly.

Tabulka 2: Škála známkování

Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá

Tabulka 3: Záznamový arch

Záznamový arch		
Jméno dítěte:		Věk:
Rok a měsíc narození:		Pohlaví:
Popis výrazných rysů dítěte:		
Odklad dítěte:		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.		
Pojmenování předmětů na obrázku.		
Pojmenování obrázků podle použití.		
Pojmenuj nesmysl na obrázku.		
Tvoření protikladů s vizuální představou.		
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.		
Popis obrázku.		
Posloupnost děje.		
Podle obrázku urči povolání.		
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.		
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.		
Přiřazování věcí, které k sobě patří.		
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.		
Kde, kdo bydlí?		
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“		
Konečné zhodnocení:		

6. Výzkumné šetření

Během výzkumného šetření budeme pozorovat děti při plnění připravených úkolů. Zda tyto úkoly správně pochopily a zvládly, a jestli se objevují komunikační rozdíly mezi dívkami a chlapci. Všechny získané výsledky budou zaznamenány do záznamového archu. Hlavním bodem výzkumného šetření je zdokumentovat projev dětské řeči a ověřit záznamový arch v praxi.

6.1 Vhodné podmínky a postup výzkumného šetření

Nejadekvátnější podmínky pro výzkumné šetření jsou v budově mateřské školy. V první řadě si učitel vybere dítě, na které se zaměří a formou řízené hry se odebírají „bokem“ od ostatních dětí, aby průběh výzkumného šetření nebyl narušen. Po krátké komunikaci s dítětem, které se představí, učitel vyplní hlavičku záznamového archu a následně dítěti vysvětlí, jak dané úkoly plnit. Během plnění úkolů učitel pozoruje, jak se dítě při úkolech jeví a zda jsou určité rozdíly mezi dívkami a chlapci. Učitel nezasahuje, pouze v případě, jestliže potřebuje dítě pomoci. Zodpovězené úkoly zaznamenává učitel do záznamového archu.

6.2 Výsledky výzkumného šetření

Úkol č. 1 - Ukazování předmětů na obrázku

Dětem byly předloženy obrázky (dle výběru autorky). Tyto obrázky pak měly děti na základě pokynů správně ukázat. Použité obrázky byly: deštník, kabelka, motýl, duha, kartáček na zuby a vlak.

Tabulka 4: Ukazování předmětů na obrázku

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka	✓		
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie	✓		
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta	✓		
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		

Martina	✓		
Miriam	✓		
Matěj	✓		
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek	✓		
Adam	✓		
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

Tento úkol nebyl pro děti problematický a správně jej podle pokynů zvládly ukázat všechny (30) s výsledkem: Zvládá (viz Tabulka 2).

Úkol č. 2 – Pojmenování předmětů na obrázku

Děti měly na stole nachystaných 20 obrázků (mnou vybraných), které měly postupně pojmenovat. Mezi obrázky k pojmenování bylo zařazeno: schodiště, kaktus, mochomůrka, dort, ohňostrož, židle, lžice, svíčka, ponožky, lev, dveře, hrnec, parník, sněhulák, umyvadlo, čepice, boty, růže, kniha a klíč.

Tabulka 5: Pojmenování předmětů na obrázku

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie		✓	
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta	✓		
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		

Klára	✓		
Martina	✓		
Miriam	✓		
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán		✓	
David		✓	
Marek	✓		
Adam	✓		
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

Druhý úkol nebyl pro děti problematický. 25 dětí úkol splnilo s výsledkem: Zvládá, 5 dětí s výsledkem: Zvládá s dopomocí. U dětí (5), které tento úkol zvládly s výsledkem: zvládá s dopomocí jsem zaznamenala značnou nesoustředěnost, protože si chtěly děti o dané věci spíše povídat než plnit tento úkol. Tento fakt mohl ovlivnit výsledek úkolu.

Úkol č. 3 – Pojmenování obrázků podle použití

Dětem byly předloženy obrázky (dle výběru autorky), které měly za úkol pojmenovat, a poté určit, k čemu se tyto věci používají.

- „Čím žehlíme prádlo?“ (žehličkou)
- „V čem spíme?“ (v posteli)
- „Co nosíme na nohách?“ (boty)
- „Z čeho pijeme?“ (sklenice, hrnek)
- „Čím se češeme?“ (hřebenem)

Tabulka 6: Pojmenování obrázků podle použití

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka	✓		
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie		✓	
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta		✓	
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina	✓		
Miriam	✓		
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek	✓		
Adam		✓	
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš		✓	
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

Třetí úkol splnilo 25 dětí s výsledkem: Zvládá a 5 dětí s výsledkem: Zvládá s dopomocí. Hlavní problém, který dětem dělal byl, že nepoznaly „žehličku“. V tomto úkolu mohl být výsledek ovlivněn tím, že se děti již tolik neseťkávají s touto domácí činností (např. rodiče mohou využívat spotřebiče jako sušička atd.) nebo děti tuto činnost v domácnosti nevidí, protože ji rodiče (i záměrně) dělají v době, kdy nejsou děti doma. Také ve vzdělávacích institucích se děti s žehličkou a žehlením prádla setkávají zřídka.

Úkol č. 4 – Pojmenuj nesmysl na obrázku

Dětem byly na stole předloženy obrázky (vybraný autorkou práce) a za úkol měly poznat „nesmysl“ na tomto obrázku.

- „Ze stromu rostou pastelky.“
- „Pes sedící na stromě.“
- „Létající kočka.“
- „Paní má obráceně nasazené brýle.“
- „Hranaté sluníčko.“
- „Chlapec je bosý ve sněhu.“

Tabulka 7: Pojmenuj nesmysl na obrázku

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka	✓		
Sofie	✓		
Anežka		✓	
Valerie	✓		
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta	✓		
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina	✓		
Miriam	✓		
Matěj	✓		
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek	✓		
Adam	✓		
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

Čtvrtý úkol byl pro děti „odlehčující“ a velmi je pobavil. Jak můžeme vidět (dle Tabulky 6), tak 29 dětí úkol splnilo s výsledkem: Zvládá a pouze jedno dítě s výsledkem: Zvládá s dopomocí.

Úkol č. 5 – Tvoření protikladů s vizuální podporou

Dětem bylo předloženo 8 dvojic vizuálních obrázků (vybraný autorkou práce), kdy měly za úkol z těchto obrázků zkusit vytvořit protiklady.

- „Veselý chlapec“ x „Smutná dívka“
- „Rychlý zajíc“ x „Pomalá želva“
- „Hroch je těžký“ x „Motýl je lehký“
- „Hodně jablek“ x „Málo jablek“
- „Dlouhý had“ x „Krátká žížala“
- „Velký lev“ x „Malá kočka“
- „Tlustý pán“ x „Štíhlá žena“
- „Kos je černý“ x „Sněhulák bílý“

Tabulka 8: Tvoření protikladů s vizuální představou

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka	✓		
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie		✓	
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta		✓	
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára		✓	
Martina	✓		
Miriám	✓		
Matěj		✓	
Libor		✓	
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek		✓	
Adam	✓		
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub		✓	
Petr		✓	

Lukáš		✓	
Michal		✓	
Tobias		✓	
Radek	✓		

Popis výsledků:

U pátého úkolu se začaly u dětí objevovat chyby (viz Tabulka 7). Z celkového počtu (30 dětí) tento úkol splnilo s výsledkem: zvládá – 18 dětí a 12 dětí s výsledkem: zvládá s dopomocí. Nejčastější chyby nastaly v případech, kdy děti zaměňovaly výrazy: „Krátká žízala.“ za „Malá žízala.“ a „Hubená paní.“ za „Tenká paní.“

Úkol č. 6 – Tvoření nadřazených pojmů

Dětem byly předloženy „bublíny“, kde se objevovaly obrázky (vybrány autorkou práce), které pojí společný nadřazený pojem a úkolem dětí bylo tento nadřazený pojem vytvořit.

- „Jablko, hruška a banán“ – Ovoce
- „Paprika, okurka a mrkev“ – Zelenina
- „Tričko, kalhoty a kšiltovka“ – Oblečení
- „Letadlo, auto a vlak“ – Dopravní prostředky
- „Pes, kuře a opice“ – Zvířata
- „Pilka, kladivo a šroubovák“ – Nářadí

Tabulka 9: Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie	✓		
Tamara		✓	
Nela		✓	
Andrea		✓	
Beáta		✓	
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina		✓	
Miriam	✓		
Matěj		✓	

Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David		✓	
Marek	✓		
Adam	✓		
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr		✓	
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

Tento úkol splnilo 21 dětí s výsledkem: Zvládá a 9 dětí s výsledkem: Zvládá s dopomocí. Největší problém nastal v případě, kdy měly děti vytvořit nadřazený pojem pro dopravní prostředky a náradí. I přesto, že děti správně dopravní prostředky a náradí pojmenovaly, tak nadřazený pojem byl pro děti již složitý. U některých dětí (10) bylo výhodou, že dané téma v mateřské škole právě probírali.

Úkol č. 7 – Popis obrázků

Dětem byl předložen obrázek z publikace (Bednářová, Šmardová, 2015, s. 153) a jejich úkolem bylo tento obrázek vlastními slovy popsat.

Tabulka 10: Popis obrázku

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie		✓	
Anežka		✓	
Valerie		✓	
Tamara	✓		
Nela		✓	
Andrea		✓	
Beáta		✓	
Markéta		✓	
Zuzana		✓	
Lucie		✓	
Monika		✓	
Klára		✓	
Martina		✓	

Miriam		✓	
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch		✓	
Štěpán		✓	
David		✓	
Marek		✓	
Adam		✓	
Jonáš	✓		
Sebastian		✓	
Jakub		✓	
Petr		✓	
Lukáš		✓	
Michal		✓	
Tobias		✓	
Radek		✓	

Popis výsledků:

Tento úkol byl pro děti velmi náročný (viz Tabulka 9). Pouze 3 děti úkol splnily s výsledkem: Zvládá a zbylých 27 dětí s výsledkem: Zvládá s dopomocí. V tomto úkolu byly pro děti (předem) připraveny doplňující otázky, kdyby si nedokázaly s úkolem poradit. Na tyto obrázky dokázaly již děti bez problémů odpovědět, a proto byly výsledky značeny s hodnocením: Zvládá s dopomocí.

Otázky:

1. Kolik je na obrázku dětí?
2. Kolik draků?
3. Objevuje se na obrázku zvíře?
4. Jaké to je zvíře a co dělá?
5. Co mají děti na sobě oblečené?
6. Jaké je roční období, když pouští draky?

Úkol č. 8 – Posloupnost děje

Dětem bylo předloženo šest obrázků (vybraných autorkou práce), kdy každý tento obrázek představoval činnost obvyklou pro: ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer a děti měly tyto činnosti správně seřadit.

Tabulka 11: Posloupnost děje

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie		✓	
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta		✓	
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina	✓		
Miriam	✓		
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek		✓	
Adam	✓		
Jonáš	✓		
Sebastian		✓	
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias		✓	
Radek	✓		

Popis výsledků:

Tento úkol splnilo 23 dětí s výsledkem: Zvládá a 7 dětí s výsledkem: Zvládá s dopomocí. Chyby, které děti v tomto úkolu udělaly nebyly shledány jako zásadní problém, protože se jednalo o pouhé prohození činnosti (stavění kostek – hra venku na písku).

Úkol č. 9 – Podle obrázku urči povolání

K této činnosti byla použita publikace s materiály – *Kdo to je, co to je, jakpak se to jmenuje?* (Drijverová & Otčenášek, 2010, s. 10, 42). Dětem byly ukázány obrázky s různými druhy povolání a následně je pak měly správně uhodnout.

Tabulka 12: Podle obrázku urči povolání

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie		✓	
Anežka	✓		
Valerie	✓		
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta	✓		
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina	✓		
Miriam	✓		
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek	✓		
Adam		✓	
Jonáš	✓		
Sebastian		✓	
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

Devátý úkol splnilo 25 dětí s výsledkem: Zvládá a 5 dětí s výsledkem: Zvládá s dopomocí. Určitý problém nastal u dětí s obrázkem: zahradník, a proto jsem se snažila děti nasměrovat doplňujícími otázkami (např.: „Rostliny sází a pěstuje?“ – Zahradník). Obrázek baletky děti pojmenovávaly jako tanečnici, což nebylo posuzováno jako chyba.

Úkol č. 10 – Přiřazování činností obvyklých pro roční období

Dětem byly předloženy čtyři obrázky (vybrány autorkou práce), které představovaly jednotlivá roční období: jaro, léto, podzim, zima. Děti měly za úkol nejprve tato roční období pojmenovat, a poté k nim přiřadit obrázky, jež je symbolizují.

Tabulka 13: Přiřazování činností obvyklých pro roční období

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie		✓	
Tamara	✓		
Nela		✓	
Andrea	✓		
Beáta		✓	
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina	✓		
Miriam		✓	
Matěj		✓	
Libor		✓	
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek		✓	
Adam		✓	
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek		✓	

Popis výsledků:

Desátý úkol splnilo 20 dětí s výsledkem: Zvládá a 10 dětí s výsledkem: Zvládá s dopomocí. Některým dětem dělalo problém roční období jaro nebo podzim, a proto byly hodnoceny s výsledkem: zvládá s dopomocí.

Úkol č. 11 – Do příběhu doplň slovo ve správném tvaru

V úkolu číslo jedenáct byl dětem přečten příběh z publikace (Bednářová & Šmardová, 2015, s. 195) a děti pak podle obrázků, které se v průběhu textu objevovaly měly doplnit správný slovní tvar.

Tabulka 14: Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie	✓		
Tamara	✓		
Nela		✓	
Andrea		✓	
Beáta		✓	
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie		✓	
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina		✓	
Miriam	✓		
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David		✓	
Marek		✓	
Adam		✓	
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub		✓	
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal		✓	
Tobias	✓		
Radek		✓	

Popis výsledků:

Také tento úkol patřil mezi ty obtížnější. 18 dětí úkol splnilo s výsledkem: Zvládá a 12 s výsledkem: Zvládá s dopomocí. Pokud děti udělaly chybu, tak jsem je pozastavila a zkusila větu přečíst znova. Někdo se automaticky opravil sám, někomu to trvalo delší dobu.

Za pozitivní výsledek lze brát to, že se nakonec všechny děti opravily a úkol zvládly a pochopily.

Úkol č. 12 – Přiřazování věcí, které k sobě patří a vysvětlit na co

Dětem bylo předloženo 18 obrázků (vybraný autorkou práce) a vždy dva k sobě patřily. Úkolem dětí bylo najít dvojice, pojmenovat je a vysvětlit, k čemu jednotlivé věci slouží.

Tabulka 15: Přiřazování věcí, které k sobě patří

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie	✓		
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta	✓		
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina	✓		
Miriam	✓		
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek	✓		
Adam	✓		
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias		✓	
Radek	✓		

Popis výsledků:

Tento úkol patřil mezi ty jednodušší (viz Tabulka č. 15), 27 dětí úkol splnilo s výsledkem: Zvládá a 3 děti s výsledkem: Zvládá s dopomocí. V tomto úkolu bylo zpozorováno, že chlapci (2) již začínali být neklidní a přestávali se soustředit na zadané úkoly. Jedna z dívek (Blanka) si chtěla spíše povídat než plnit úkoly. Úkol tedy patřil mezi ty jednodušší, ale zejména u chlapců začínala upadat pozornost a soustředěnost.

Úkol č. 13 – Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití

Tento úkol byl vytvořen k praxi a využila jsem jej i k vlastnímu šetření. Na papíře A4 byly 3 sloupky (obrázky místností: ložnice, kuchyň a koupelna s toaletou). Dále byly připraveny obrázky, které jsou typické pro daný prostor. Úkolem dětí bylo obrázky správně přiřadit k jednotlivým místnostem.

Tabulka 16: Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka	✓		
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie	✓		
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta	✓		
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina	✓		
Miriám	✓		
Matěj	✓		
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek	✓		
Adam	✓		
Jonáš	✓		
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		

Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

Z tabulky č. 16 lze vyčíst, že tento úkol nebyl pro děti těžký, splnilo jej s výsledkem: Zvládá všech 30 účastníků výzkumného šetření. Pouze pyžamo některé děti místo do ložnice přiřazovaly do koupelny, což nebylo považováno za chybu.

Úkol č. 14 – Kde, kdo bydlí?

Dětem bylo předloženo 6 obrázků zvířat a 6 obrázků obydlí. Děti měly za úkol pojmenovat zvíře a vyhledat správné obydlí, které k danému zvířeti patří. Úkol byl převzat z publikace, *Kdo to je, co to je, jakpak se to jmenuje?* (Drijverová & Otčenášek, 2010, s. 30, 36).

Tabulka 17: Kde, kdo bydlí

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka	✓		
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie	✓		
Tamara	✓		
Nela	✓		
Andrea	✓		
Beáta	✓		
Markéta	✓		
Zuzana	✓		
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina	✓		
Miriam	✓		
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán	✓		
David	✓		
Marek	✓		
Adam	✓		
Jonáš	✓		

Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

Úkol č. 14 zvládlo 29 dětí s výsledkem: Zvládá a pouze 1 dítě s výsledkem: Zvládá s dopomocí. V případě dítěte, které úkol zvládlo s dopomocí nebyla rozpoznána nepozornost, ale chlapec najednou začal mluvit o jiném tématu.

Úkol č. 15 – Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“

Dětem byla předložena publikace: *Kdo to je, co to je, jakpak se to jmenuje?* (Drijverová & Otčenášek, 2010, s. 37) a z ní byly vybrány 4 obrázky, na kterých se objevovala vlna, ale vždy v jiném slova smyslu. Úkolem dětí bylo vlnu poznat a říci, co znamená.

Tabulka 18: Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“

	Zvládá	Zvládá s dopomocí	Nezvládá
Blanka		✓	
Sofie	✓		
Anežka	✓		
Valerie	✓		
Tamara	✓		
Nela			✓
Andrea	✓		
Beáta	✓		
Markéta		✓	
Zuzana		✓	
Lucie	✓		
Monika	✓		
Klára	✓		
Martina		✓	
Miriam		✓	
Matěj		✓	
Libor	✓		
Vojtěch	✓		
Štěpán		✓	
David	✓		
Marek	✓		
Adam	✓		

Jonáš		✓	
Sebastian	✓		
Jakub	✓		
Petr	✓		
Lukáš	✓		
Michal	✓		
Tobias	✓		
Radek	✓		

Popis výsledků:

V úkolu číslo 15 splnilo 25 dětí úkol s výsledkem: Zvládá, 8 dětí s výsledkem: Zvládá s dopomocí a 1 dítě s výsledkem: Nezvládá.

Jako u jediného úkolu můžeme vidět, že bylo „zaškrtnuto“ políčko nezvládá. Tento úkol nezvládla Nela. Nejednalo se o nepozornost nebo nesoustředěnost, ale všechny obrázky jsem si zodpověděla sama. Až po skončení úkolu mi Nela řekla, že to nechápe, takže jsme se k úkolu znovu vrátily. Úkolem jsem tedy znovu vysvětlila, ukázala jsem jí nejprve příklad a poté jsem ji zkusila vést dál v tomto úkolu. Dále bylo znát, že Nela úkol již pochopila a porozuměla mu. Velmi oceňuji přístup Nely, že dokázala říct, že zadání úkolu nerozumí a mohly jsme tak úkol projít společně od začátku.

7. Závěr a shrnutí výzkumného šetření

V rámci šetření bylo pozorováno a hodnoceno 30 dětí (ve věku od 5 do 7 let) ve vybraných úkolech, které se týkaly oblasti: Komunikace.

K zaznamenání výsledků šetření byla vytvořena tabulka z publikace *Diagnostika dítěte předškolního věku* (Bednářová & Šmardová, 2015). Hodnocení bylo zaznamenáno podle toho, zda úkol dítě zvládlo samostatně, s dopomocí nebo nezvládlo vůbec. Toto hodnocení pomohlo k získání potřebných dat, které nám dalo přehled o aktuálních schopnostech a dovednostech dětí v oblasti komunikace. Zjištěné hodnocení bylo zaznamenáno do předem připravených tabulek (viz přílohová část práce), z tabulek lze tedy přehledně vyčíst, jaké dítě a jakým způsobem úkol zvládlo.

Aktuální stav komunikačních schopností a dovedností dětí, které se výzkumného šetření zúčastnily je velmi kvalitní. Mezi nejjednodušší úkoly patřily: úkol č. 1 – Ukazování předmětů na obrázku, úkol č. 4 – Pojmenuj nesmysl na obrázku a úkol č. 13 – Přiřazování věcí denních potřeb podle místa využití. Nejtěžší úkoly byly: úkol č. 7 – Popis obrázku, úkol č. 5 – Tvoření protikladů s vizuální podporou, úkol č. 6 – Tvoření nadřazených pojmů, úkol č. 10 – Přiřazování činností obvyklých pro roční období, úkol č. 11 – Do příběhu doplň slovo ve správném tvaru a úkol č. 15 – Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“. I přesto je důležité zmínit, že jsou mezi dětmi určité rozdíly. Ty rozdíly mohou být dány např. sociálním či kulturním prostředím, temperamentem jedince, jeho tempem nebo vrozenými dispozicemi. Každé dítě je jedinečné, a ne všechny mají optimální podmínky pro rozvoj.

Největší problém, který byl shledán, byl v tom, že děti nedokázaly samostatně popsat situaci, kterou viděly na obrázku. Příčinou může být obtížnost se samostatně vyjádřit nebo malá slovní zásoba. Další nedostatky byly zpozorovány při doplňování slov do správného tvaru, což dělalo některým dětem také problémy. Příčinou špatné výslovnosti může být nedostatek pozitivního mluvního vzoru nebo nedostatek v oblasti řeči od rodičů a jejich laxního přístupu k dané věci.

Výsledky nám tedy celkově ukázaly, že jsou komunikační schopnosti a dovednosti dětí předškolního věku na vysoké úrovni a chyby, které se objevovaly byly minimální. Některé děti (29) byly nadprůměrné a 1 (Matěj) průměrný. Z komunikačního hlediska je na tom Matěj bez zjevných odchylek, ale na základě pomalého tempa a určité nesoustředěnosti oproti vrstevníkům bylo rodičům od vedoucí paní učitelky doporučeno navštívit Speciálně pedagogické centrum.

7.1 Výzkumné otázky a odpovědi

VO1: Je záznamový arch funkční a použitelný v praxi?

Záznamový arch byl v praxi uplatněn. Jednotlivé úkoly na komunikační dovednosti se daly snadno pozorovat a vyhodnotit. Tento záznamový arch lze vyplnit během běžného chodu v mateřské škole např. formou řízené hry v dopoledních činnostech. Nezabere mnoho času ani úsilí. Tabulka v záznamovém archu je vypracovaná jasně a srozumitelně a dokáže ji použít jak učitel, tak laik.

VO2: Objevují se v komunikačních dovednostech a schopnostech rozdíly mezi chlapci a děvčaty?

Rozdíly mezi chlapci a dívkami v komunikačních schopnostech a dovednostech nebyly zaznamenány. Nelze jasně konstatovat, že by chlapci zvládali úkoly podstatně lépe, než dívky (a naopak). Samozřejmě je důležité zmínit, že je každé dítě jiné.

V jednom případě (u chlapce Matěje) můžeme pozorovat, že byl z velké části hodnocen s výsledkem: Zvládá s dopomocí. Rodičům bylo doporučeno (i na základě konzultace výsledků s paní učitelkou), aby navštívili speciálně pedagogické centrum. Toto rozhodnutí jsme učinili zejména na základě toho, že tempo Matěje se zdálo být výrazně pomalejší v souvislosti s jeho vrstevníky. Stávalo se, že Matěj často začal mluvit o jiném tématu, které nedávalo smysl a nemělo žádnou souvislost s úkolem, který jsme dělali. zejména z toho důvodu, že jeho tempo je od ostatních vrstevníků velmi pomalé (nejde však o pečlivost) a často se stává, že začne mluvit „z cesty“. Z komunikačního hlediska je na tom bez zjevných odchylek.

VO3: Byly pro děti srozumitelně vysvětleny připravené úkoly?

Během úkolů bylo snadné poznat, zda děti úkol pochopily, neboť postupovaly při plnění úkolů správně. Úkoly byly jasně a zřetelně vysvětleny před každým začínajícím úkolem. Pouze v jednom případě (viz popis výsledků úkol č. 15) dívka po skončení úkolu řekla, že úkol nepochopila, a tak jsme se k němu vrátily, znova jsem jej vysvětlila, ukázala na příkladu a poté bylo už znát, že zadání pochopila.

VO4: Jaká je soustředěnost dětí během úkolů?

Úkoly, které byly pro děti připraveny, bylo důležité dělat v dopoledních činnostech formou řízené hry, kdy je jejich pozornost vysoká. Úkoly, které byly vybrány v našem výzkumném šetření by se neměly dělat po ránu (po příchodu dítěte do mateřské školy) nebo po svačině či obědě, protože je soustředěnost a pozornost dětí nízká (tato zjištění byla

konzultována s paní učitelkou). Při posledních (2-3) úkolech se u některých dětí pozornost snižovala, ale nebylo to nic, co by mohlo děti ovlivnit, protože je stačilo upozornit, že nás čekají pouze dva až tři úkoly a jsme u konce.

8. Doporučení pro další výzkum

Výzkumné šetření komunikačních schopností a dovedností u dětí předškolního věku se dá provést mnoha způsoby. V běžné mateřské škole se provádí zejména diagnostika dítěte, kde má své místo i diagnostika komunikačního projevu. Je vhodné tato pozorování opakovat v pravidelných intervalech. Také je důležité vybrat jeden záznamový arch a provádět šetření se stejnými tabulkami, abychom mohli lépe zhodnotit, jak se dítě v dané oblasti zlepšilo, zhoršilo nebo zůstaly výsledky neměnné. Také je možnost provádět šetření komunikačních schopností a dovedností v rámci celé třídy, abychom zjistili, jestli je potřeba zařadit do třídního vzdělávacího plánu více činností na rozvoj komunikačních dovedností.

Je důležité, abychom neměli zkreslené představy o dítěti a nehrály u nás při hodnocení roli sympatie či antipatie k dítěti. Mohlo by to pak mít negativní dopad na výsledné hodnocení dítěte.

Komunikaci lze sledovat různými způsoby, nejenom úkoly, které jsme měli přichystané, ale také při volné hře, řízené činnosti, týmových hrách, při komunikaci s ostatními dětmi, rodiči nebo při stresových situacích. Při rozhovoru s dítětem můžeme sledovat, jak reaguje a sledovat chování při odpovědích. Níže najdeme vzorový záznam pro komunikaci s pedagogem.

Tabulka 19: Záznamový arch pro komunikaci s pedagogem

8.1 Záznamový arch pro komunikaci s pedagogem

Záznamový arch		
Jméno dítěte:		Věk:
Rok a měsíc narození:		Pohlaví:
Popis výrazných rysů dítěte:		
Odklad dítěte:		
Částečně strukturovaný rozhovor		
OTÁZKY		ODPOVĚDI/REAKCE DÍTĚTE
Jak se jmenuješ?		
Kolik je ti let?		
Jak se jmenuje maminka a tatínek?		
Máš sourozence?		
Kolik jim je let?		
Chodí do školy?		
Máš doma nějakého domácího mazlíčka?		
Jaká je tvoje nejoblíbenější hračka a proč?		
Jaká je tvoje oblíbená barva?		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.		
Pojmenování předmětů na obrázku.		
Pojmenování obrázků podle použití.		
Pojmenuj nesmysl na obrázku.		
Tvoření protikladů s vizuální představou.		
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.		
Popis obrázku.		
Posloupnost děje.		
Podle obrázku urči povolání.		
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.		
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.		

Přiřazování věcí, které k sobě patří.		
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.		
Kde, kdo bydlí?		
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“		
Konečné zhodnocení:		

Závěr

Bakalářská práce se věnovala komunikačním schopnostem a dovednostem dětí předškolního věku. Komunikace je v našem životě důležitá, protože má u každého jedince nezastupitelné místo. Je zásadní v mezilidských vztazích a ovlivňuje rozvoj osobnosti. Hlavní pro vývoj komunikace je právě předškolní věk, protože v tomto období dochází k jeho intenzivnímu rozvoji.

Teoretická část bakalářské práce seznámila čtenáře s verbální a neverbální komunikací dětí předškolního věku, stádií vývoje v komunikaci, specifickými formami komunikace, možnými obtížemi v komunikaci, dále také jak je komunikace zastoupena v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolního vzdělávání a v neposlední řadě vývojem dítěte (kognitivním, emočním, sociálním a motorickým). Cíle teoretické práce byly splněny.

Praktická část byla zaměřena na pozorování a posuzování komunikačních schopností a dovedností dětí předškolního věku. Cílem praktické části bylo zjistit na základě námi vybraných úkolů stav komunikačních schopností a dovedností, rozdíly mezi chlapci a děvčaty, pochopení vybraných úkolů a soustředěnost dětí při těchto úkolech, případné nedostatky, obtíže a možné příčiny v komunikaci u dětí předškolního věku (v oblasti verbální komunikace). Vytvořený záznamový arch se v praxi uplatnil. Byl jasný, přehledný a dobře se zaznamenávaly výsledky dětí. Arch byl vytvořen tak, aby jej mohla využít odborná část, ale i laik bez většího nastudování. Cíle praktické části byly splněny a byly zodpovězeny všechny stanovené výzkumné otázky.

V posledním odstavci závěrečné práce bych ráda zmínila přínos celé práce. Přínosem v teoretické části je celkové shrnutí komunikace u dětí předškolního věku, soulad komunikace v RVP PV a vývoj dítěte. Hlavním a nejdůležitějším přínosem praktické části byly vybrané úkoly na verbální komunikaci, které byly zvoleny na základě odborné literatury v souladu s RVP PV, také záznamový arch a jeho ověření v praxi. Záznamový arch bude zpřístupněn odborné i laické veřejnosti, kteří by také chtěli pozorovat, hodnotit komunikační schopnosti a dovednosti dětí předškolního věku ve svém okolí.

Seznam zkratek

Aj. – a jiné

Apod. – a podobně

Atd. – a tak dále

CNS – Centrální nervová soustava

Např. – například

Odst. – odstavce

RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SPC – Speciálně pedagogické centrum

ŠVP – Školní vzdělávací program

Tj. – tj.

Tzv. – tak zvaně

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výzkumný vzorek	39
Tabulka 2: Škála známkování	40
Tabulka 3: Záznamový arch	41
Tabulka 4: Ukazování předmětů na obrázku.....	42
Tabulka 5: Pojmenování předmětů na obrázku	43
Tabulka 6: Pojmenování obrázků podle použití.....	45
Tabulka 7: Pojmenuj nesmysl na obrázku.....	46
Tabulka 8: Tvoření protikladů s vizuální představou.....	47
Tabulka 9: Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.....	48
Tabulka 10: Popis obrázku	49
Tabulka 11: Posloupnost děje	51
Tabulka 12: Podle obrázku urči povolání.....	52
Tabulka 13: Přiřazování činností obvyklých pro roční období	53
Tabulka 14: Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru	54
Tabulka 15: Přiřazování věcí, které k sobě patří	55
Tabulka 16: Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.....	56
Tabulka 17: Kde, kdo bydlí	57
Tabulka 18: Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	58
Tabulka 19: Záznamový arch pro komunikaci s pedagogem.....	64

Literatura

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARTA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. 2. vydání. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0793-9.

BENÍŠKOVÁ, Tereza. *Když dítě lže*. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2309-9.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4454-8.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.

DELFOŠ, Martine. *Pověz mi...: jak vést profesionální rozhovor s dětmi mezi 4 a 12 lety*. Přeložil Ruben PELLAR. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1327-7.

DRIJVEROVÁ, Martina. *Kdo to je, co to je, jakpak se to jmenuje: učíme se s předškoláky*. Ilustroval Vojtěch OTČENÁŠEK. Brno: Computer Press, 2010. ISBN 978-80-251-2682-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 8073670402.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1110-2.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0852-3.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3687-7.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

MEŠKOVÁ, Marta. *Motivace žáků efektivní komunikací: [praktická příručka pro učitele]*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0198-4.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2003. Manažer. ISBN 80-247-0650-4.

NAVRÁTIL, Stanislav a Jan MATTIOLI. *Problémové chování dětí a mládeže: [jak mu předcházet, jak ho eliminovat]*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3672-3.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 13.3. 2022] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

ŠMELOVÁ, Eva a Michaela PRÁŠILOVÁ. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1302-4.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Přílohy

Příloha 1 – Záznamový arch Blanka

Záznamový arch č. 1		
Jméno dítěte: Blanka		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 7/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička je citlivá, ale přesto aktivní. Ráda se zapojuje do všech činností a je velmi komunikativní. Do skupiny dětí se začleňuje obtížněji. Je silnější postavy, a proto má problémy v pohybových aktivitách.		
Odklad dítěte: Nerozhodnuto		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá s dopomocí	Některé předměty dělaly drobné potíže.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	U některých předmětů dělalo problém vytvořit nadřazený pojem.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Samostatně popis nevěděla, ale na doplňující otázky správně odpověděno.
Posloupnost děje.	Zvládá s dopomocí	Menší nedostatky ohledně dne (pletla si ráno, dopoledne, poledne, odpoledne a večer).
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá s dopomocí	Dopomoc při určení povolání – Zahradníka.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	Problém dělalo – Jaro/Podzim.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Špatné doplnění některých koncovek, ale správná oprava.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá s dopomocí	
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	

Konečné zhodnocení: Verbální komunikace je na dobré úrovni, ale občas se objevuje nepozornost, který tak ovlivnila některé úkoly.

Příloha 2 – Záznamový arch Sofie

Záznamový arch č. 2		
Jméno dítěte: Sofie		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 2/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička je živá. Komunikace je na dobré úrovni. Bez problémů dělá všechny činnosti a má velmi ráda hudbu a s ní spojené všechny činnosti.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Některé předměty dělaly drobné potíže.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Samostatně popis nevěděla, ale na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá s dopomocí	Dopomoc při určení povolání – Zahradníka.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Konečné zhodnocení: Verbální komunikace je na velmi dobré úrovni, ale občas se objevuje nepozornost, který tak ovlivnila některé úkoly.

Příloha 3 – Záznamový arch Anežka

Záznamový arch č. 3		
Jméno dítěte: Anežka		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 1/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička je šikovná, chytrá, skromná, komunikačně na velmi dobré úrovni. Je klidná, ráda se zapojuje do všech činností s nadšením.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá s dopomocí	Drobná chyba, která byla brzy vyřešena.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Samostatně si nebyla jistá, ale na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na velmi dobré úrovni. Vyskytující chyby byly drobné a stačilo lehká pomoc ke správnému řešení.

Příloha 4 – Záznamový arch Valerie

Záznamový arch č. 4		
Jméno dítěte: Valerie		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 2/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička chytrá, milá. Komunikačně na kvalitní úrovni. Ráda plní všechny úkoly. Velmi společenská až umíněná.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá s dopomocí	Někdy trvalo delší dobu, než si vzpomněla. Bylo potřeba dopomoci.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá s dopomocí	Spíše si nedokázala danou věc v daný moment vybavit, ale při dopomoci opět správně vyřešeno.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá s dopomocí	Chyby, které jsou popsány v úkolu č.5.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Samostatně si nebyla jistá, ale na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá s dopomocí	Zde hrála role spíše nejistota a bylo potřeba, abych ji povzbudila a opět navedla.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	Také dělalo problém Jaro/Podzim.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na velmi dobré úrovni. Vyskytující chyby byly drobné a stačilo navést ke správnému řešení.

Příloha 5 – Záznamový arch Tamara

Záznamový arch č. 5		
Jméno dítěte: Tamara		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 11/2015		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička chytrá, šikovná, oblíbená v kolektivu. Do všech činností se ráda zapojuje, je všímavá, nápomocná a přesto skromná.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	Bylo potřeba pomoci, protože si nemohla na nadřazený pojem vzpomenout.
Popis obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na velmi dobré úrovni. Rychlé a správné odpovědi. Objevila se pouze jedna chyba, kdy si nemohla pouze vybavit nadřazený pojem.

Příloha 6 – Záznamový arch Nela

Záznamový arch č. 6		
Jméno dítěte: Nela		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 12/2015		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička chytrá, velmi upovídaná, občas paličatá, někdy až zbrklá. V kolektivu oblíbená, spíše vůdčí typ.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	Bylo potřeba pomoci, protože si nemohla na nadřazený pojem vzpomenout.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	Chyby souvisely s její zbrklostí.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Chyby opět souvisely se zbrklostí.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Nezvládá	Jako jediná nedokázala úkol vysvětlit, i přesto, že byl vysvětlen 3x.

Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na velmi dobré úrovni. Holčička je zbrklá a úkoly byly podle toho ovlivněny.

Příloha 7 – Záznamový arch Andrea

Záznamový arch č. 7		
Jméno dítěte: Andrea		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 1/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička velmi tichá, jemná, stydlivá, ale šikovná. Umí vést skupinu, i když není vůdčí typ.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	Bylo potřeba pomoci, protože si nemohla na nadřazený pojem vzpomenout.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Chyby souvisely spíše se stydlivostí.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na dobré úrovni. Holčička je tichá až stydlivá, což bych řekla ovlivnilo některé úkoly. Nebyla si jistá odpověďmi, tak trvalo delší dobu, než je řekla.

Příloha 8 – Záznamový arch Beáta

Záznamový arch č. 8		
Jméno dítěte: Beáta		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 1/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička je zpočátku stydlivá, ale umí také pozlobit. Ráda plní úkoly i s nadšením a je velmi uvědomělá.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá s dopomocí	Mírná dopomoc.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá s dopomocí	Bylo potřeba dopomoci, protože si nemohla vzpomenout na nadřazený pojem.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	Bylo potřeba pomoci, protože si nemohla na nadřazený pojem vzpomenout.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá s dopomocí	Zde hrála svou spíše stydlivost a možná nervozita, že si nebyla jistá.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	Opět chyby vzhledem k jaru a podzimu.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Chyby souvisely spíše se stydlivostí.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na dobré úrovni. Holčička je tichý typ a odpovědi říkala velmi potichu. Z čehož mohu soudit, že se „styděla“ říci svoji odpověď nebo potřebovala převážně dopomoci.		

Příloha 9 – Záznamový arch Markéta

Záznamový arch č. 9		
Jméno dítěte: Markéta		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 5/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička komunikativní a společenská. Udržuje si ze začátku odstup, než někoho pozná. Ráda tvoří a na svůj věk je oproti ostatním vysoká a vyspělá.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	Úkolem si zpočátku nebyla jistá, takže bylo potřeba pomoci a poté zvládla dokončit sama.
Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na velmi dobré úrovni. Jelikož si udržuje zpočátku odstup, tak jsem čekala, než si mezi sebou vytvoříme vztah a až po delší době jsme mohli dělat úkoly.		

Příloha 10 – Záznamový arch Zuzana

Záznamový arch č. 10		
Jméno dítěte: Zuzana		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 6/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička velmi skromná a obětavá. Ráda pomáhá ostatním kamarádům. Je drobné postavy. Velmi ráda si vykládá a díky tomu lze říci, že mluví velmi pěkně.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	U posledního úkolu si již chtěla povídat o něčem jiném a bylo nutné upozornit na daný úkol, kde bylo potřeba dopomoci.
Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na kvalitní úrovni. Na svůj věk je velmi šikovná oproti starším vrstevníkům.		

Příloha 11 – Záznamový arch Lucie

Záznamový arch č. 11		
Jméno dítěte: Lucie		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 12/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička na první dojem zaujme silnou postavou a brýlemi. Je komunikativní až upovídaná. V kolektivu je méně oblíbená. Ráda na sebe strhává pozornost.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Při špatném doplněném tvaru se automaticky po novém přečtení věty opravila správně.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Verbální komunikace na velmi dobré úrovni a úkoly hodnotila, jako velmi lehké.		

Příloha 12 – Záznamový arch Monika

Záznamový arch č. 12		
Jméno dítěte: Monika		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 2/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička už od prvního pohledu působí velmi smutně, ale když se rozpovídá je plná života a do všeho se hrne po hlavě. Komunikačně je na tom velmi dobře. Baví ji tvoření a hudba.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Ze záznamového archu můžeme vidět (až na jeden úkol) dokázala všechny vyřešit bez chyby.		

Příloha 13 – Záznamový arch Klára

Záznamový arch č. 13		
Jméno dítěte: Klára		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 1/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Holčička je učenlivá, chytrá a aktivní. Je velmi hlasitá a zvědavá. Má spoustu otázek a o všem musí mít přehled.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá s dopomocí	Chyby v přídavných jménech – tenká místo hubené.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Na úkoly se velmi těšila a už od rána se ptala, kdy je půjdeme plnit. Velmi ji úkoly bavily a dle tabulky jde vidět, že je velmi šikovná.		

Příloha 14 – Záznamový arch Martina

Záznamový arch č. 14		
Jméno dítěte: Martina		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 4/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Chytrá, svědomitá a pečlivá holčička. Je dost citlivá, když se jí něco nedaří je z toho smutná. Je soutěživá a chce být všude první.		
Odklad dítěte:		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	Opět dělalo problém vzpomenout si na nadřazený pojem.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Při špatném doplněném tvaru jsem se vrátila zpět a holčička se již opravila.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	U jedné ukázky bylo potřeba ji navést, aby jej správně dokončila.
Konečné zhodnocení: Při plnění úkolů šlo vidět, že chce všechny správně odpovědět a když se jí něco napoprvé nepodařilo bylo vidět, že je z toho „sklesla“.		

Příloha 15 – Záznamový arch Miriam

Záznamový arch č. 15		
Jméno dítěte: Miriam		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 1/2016		Pohlaví: Dívka
Popis výrazných rysů dítěte: Milá, spolehlivá holčička, která ráda pomáhá druhým. Je velmi samostatná a chce všechno zkusit sama. Oblíbené jsou puzzle, které skládala každý den.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	Jaro/Podzim popletené.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	Bylo potřeba holčičku navést, a poté už správně odpověděla.
Konečné zhodnocení: Úkoly dělala velmi pečlivě a pomalu. Vždy s rozvahou odpovídala. Komunikačně je na tom velmi dobře.		

Příloha 16 – Záznamový arch Matěj

Záznamový arch č. 16		
Jméno dítěte: Matěj		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 2/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Tichý a roztržitý chlapec. Při činnostech je velmi pomalý a nejedná se o pečlivost. Rád si vymýšlí.		
Odklad dítěte: Nerozhodnuto		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá s dopomocí	Drobné chyby, které při vrácení již správně zodpověděl.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá s dopomocí	U tohoto úkolu dělala problém žehlička, kterou poznal až po nápomoci.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá s dopomocí	„Tenka paní.“ místo „hubená“
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	Nutné dopomoci k nadřazeným pojmům.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá s dopomocí	Pletl si občas slova ráno a dopoledne.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá s dopomocí	Dopomoc s baletkou a zahradníkem.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	U přiřazování si některé činnosti pletl.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Nutná přečíst některé věty vícekrát, aby to ve větě slyšel.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá s dopomocí	Některé věci dokázal pojmenovat a přiřadit hned u jiných bylo nutné chlapci pomoci.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá s dopomocí	I přesto, že měl před sebou předlohy, tak bylo nutné mu pomoci.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	Bylo potřeba holčičku navést, a poté už správně odpověděla.
Konečné zhodnocení: U chlapce si můžeme všimnout, že ve většině má úkoly hodnoceny s výsledkem: Zvládá s dopomocí. Bylo doporučeno navštívit SPC.		

Příloha 17 – Záznamový arch Libor

Záznamový arch č. 17		
Jméno dítěte: Libor		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 2/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Chlapec je chytrý, aktivní a učenlivý. Rád tvoří a zajímají ho zvířata. Je spíše samotář.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá s dopomocí	„Tenka paní.“ místo „hubená“
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	U přiřazování občas prohodil činnosti typické pro jaro/podzim.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Komunikačně vyspělý. Připravené úkoly ho bavily a chtěl si je ještě zopakovat. V průběhu byl pečlivý a vyzařoval z něho klid a jistota.		

Příloha 18 – Záznamový arch Vojtěch

Záznamový arch č. 18		
Jméno dítěte: Vojtěch		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 6/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Chlapec je chytrý, spolehlivý a aktivní. Má rád sport a nerad tvoří. Na chlapce je velmi vnímavý.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Sám zhodnotil, že neví, jak má začít. Na přichystané otázky dokázal odpovědět.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Komunikace je na výborné úrovni. Úlohy zpočátku nechtěl dělat, ale nakonec je měl rychle a velmi správně hotové. Během úkolů byl pečlivý.		

Příloha 19 – Záznamový arch Štěpán

Záznamový arch č. 19		
Jméno dítěte: Štěpán		Věk: 7
Rok a měsíc narození: 11/2015		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Chlapec je drobné postavy a na první pohled by mu člověk hádal tak 5 let. Od rodiny jsou na chlapce kladeny vysoké nároky a je velmi cílevědomí. Nerad prohrává a je velmi soutěživý.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá s dopomocí	Některé předměty bylo potřeba přiblížit.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na přichystané otázky dokázal odpovědět.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	Zde hrála svou nesoustředěnost.
Konečné zhodnocení: Úkoly se mu plnit nechtěly, ale když viděl, že byli i ostatní chlapci, tak šel nakonec rád. Možná v tom hraje právě role jeho soutěživosti.		

Příloha 20 – Záznamový arch David

Záznamový arch č. 20		
Jméno dítěte: David		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 1/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Chlapec na první pohled zaujme snědou postavou a velkými hnědými očmi. Je to sportovní typ, který navenek působí, jako „tvrďák“, ale ve finále je to velmi citlivý, snaživý a milý chlapec.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá s dopomocí	U některých obrázků bylo potřeba chlapce nechat delší čas nebo mu pomoci.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	Při dopomoci dokázal nadřazený pojem pojmenovat.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na přichystané otázky dokázal odpovědět.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Drobné chyby, které po opětovném přečtení dokázal opravit.
Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Úkoly plnil velmi pečlivě. Komunikační schopnost je na dobré úrovni.		

Příloha 21 – Záznamový arch Marek

Záznamový arch č. 21		
Jméno dítěte: Marek		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 7/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Chlapec navenek působí, že je tichý, ale často je ke svým kamarádům agresivní. Často zlobí a při napomenutí učitele, aby se dětem omluvil, tak tuto výzvu ignoruje.		
Odklad dítěte: Nerozhodnuto		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá s dopomocí	Stejná chyba, jak u předchozích dětí: „hubená“ – „tenká“.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na přichystané otázky dokázal odpovědět.
Posloupnost děje.	Zvládá s dopomocí	Zde začínala hrát roli nesoustředěnost a roztěkanost.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	Pletl jaro/podzim.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Drobné chyby, které po opětovném přečtení dokázal opravit.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Zpočátku byl roztěkaný, ale nakonec mu úkoly šly. Komunikačně je na tom dobře. Když nemá v dosahu kamarády, tak byl v průběhu plnění úkolů hodný.		

Příloha 22 – Záznamový arch Adam

Záznamový arch č. 22		
Jméno dítěte: Adam		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 5/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Na první pohled milý chlapec, ale s čertem v duši. Když ho paní učitelka napomenula, šlo vidět, že ví, že to přehnal.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá s dopomocí	Některé obrázky byly potřeba přiblížit, a poté již zvládl.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Na přichystané otázky dokázal odpovědět.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá s dopomocí	Nápomoc při baletce.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	Pletl jaro/podzim.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Drobné chyby, které po opětovném přečtení dokázal opravit.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Chyby, které se objevovaly byly minimální. Stačilo vždy navést nebo ukázat příklad a už věděl, jak dál.		

Příloha 23 – Záznamový arch Jonáš

Záznamový arch č. 23		
Jméno dítěte: Jonáš		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 4/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Tichý, nenápadný chlapec, který byl velmi vnímavý. Rád stavěl lego či jiné stavebnice.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	
Konečné zhodnocení: Z chlapce vyzařovala jistota a klid. Komunikační projev měl na vysoké úrovni. Mluvil jako dospělý člověk.		

Příloha 24 – Záznamový arch Sebastian

Záznamový arch č. 24		
Jméno dítěte: Sebastian		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 5/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Milý, aktivní chlapec, který si nenechal ujít žádnou činnost, která ve škole probíhala. Musel o všem vědět a u všeho být.		
Odklad dítěte: Nerozhodnuto		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Samostatně si nebyl jistý, ale na doplňující otázku správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá s dopomocí	Bylo potřeba jej upozornit, že má 2 obrázky špatně. Poté se sám opravil.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá s dopomocí	Nápomoc s baletkou.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá s dopomocí	Nutná dopomoc.
Konečné zhodnocení: Úkoly šel dělat s nadšením a mrzelo ho, že to tak rychle skončilo. Komunikace na dobré úrovni.		

Příloha 25 – Záznamový arch Jakub

Záznamový arch č. 25		
Jméno dítěte: Jakub		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 2/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Milý chlapec, který rád maluje. Výrazné jsou na něm brýle a silná postava. Na svůj věk je statný. Nemá rád pohybové činnosti.		
Odklad dítěte: Nerozhodnuto		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá s dopomocí	Nutná nápomoc.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Samostatně si nebyl jistý, ale na doplňující otázky správně odpovězeno.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Při chybě byla věta znovu přečtená a chlapec se již správně opravil.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Úkoly šel dělat otrávený, protože se mu ten den nic nechtělo. Na všechny byl protivný a nechtěl si s ničím hrát. Při daných úkolech se mu nálada zvedla, protože mu šly a líbily se mu.		

Příloha 26 – Záznamový arch Petr

Záznamový arch č. 26		
Jméno dítěte: Petr		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 8/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Milý chlapec, který rád tvoří. Je velmi citlivý a raději se hraje s holkami. Než někoho pozná je stydlivý, ale poté se rád předvádí.		
Odklad dítěte: Bude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá s dopomocí	Lehká dopomoc, kdy si nemohl vzpomenout na nadřazený pojem pro „nářadí“.
Popis obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Byla jsem překvapena, jak dobře mu úkoly šly. Šlo vidět, že si každou odpověď řádně promýšlí. Komunikace velmi dobrá.		

Příloha 27 – Záznamový arch Lukáš

Záznamový arch č. 27		
Jméno dítěte: Lukáš		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 3/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Milý chlapec, který rád pozoruje zvířata a přírodu. Rád kamarádům rozkazuje, tzv. vůdčí typ.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá s dopomocí	Některé obrázky vyžadovaly dopomoc.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Úkoly hodnotil, jako lehký, neboť je už jednou s paní učitelkou dělal. Možná proto jsou výsledky tak kvalitní.		

Příloha 28 – Záznamový arch Michal

Záznamový arch č. 28		
Jméno dítěte: Michal		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 1/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Chlapec je velmi společenský a nedělá mu problém navazovat kontakt s novými. V kolektivu je oblíbený a sám sebe hodnotí, jako „borečka“. Rád na sebe upozorňuje a předvádí se.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Posloupnost děje.	Zvládá s dopomocí	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá s dopomocí	Věci dokázal správně přiřadit i k čemu, ale někdy si nemohl vzpomenout, jak se jmenují. Bylo potřeba jej navést.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Úkoly chlapce bavily. Komunikačně je na tom velmi dobře.		

Příloha 29 – Záznamový arch Tobias

Záznamový arch č. 29		
Jméno dítěte: Tobias		Věk: 5
Rok a měsíc narození: 5/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Citlivý a stydlivý chlapec, který se nerad projevuje před ostatními. Pokud se mu něco nedaří, tak začne být protivný.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá s dopomocí	Opět stejné chyby: „tenká“ místo „hubená“
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Zde bylo potřeba použít přichystané otázky na které již věděl odpověď.
Posloupnost děje.	Zvládá s dopomocí	Na prohozené činnosti byl upozorněn a následně se správně opravil.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá s dopomocí	Některé věci nemohl pojmenovat, tak bylo nutné dopomoci.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Při plnění úkolů šlo vidět, že se velmi soustředí, aby je splnil správně. Jestliže se objevila nějaká drobnost, i tak ho to mrzelo. Komunikačně je na tom dobře.		

Příloha 30 – Záznamový arch Radek

Záznamový arch č. 30		
Jméno dítěte: Radek		Věk: 6
Rok a měsíc narození: 11/2016		Pohlaví: Chlapec
Popis výrazných rysů dítěte: Chlapec je veselý, vždy pozitivně naladěný. Z ničeho si nedělá hlavu a je velmi přátelský. Na první pohled zaujme svými kudrnatými blondatými vlasy. Má bezlepkovou dietu.		
Odklad dítěte: Nebude		
Verbální komunikace		
ÚKOLY:	HODNOCENÍ:	POZNÁMKY:
Ukazování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování předmětů na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenování obrázků podle použití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Pojmenuj nesmysl na obrázku.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření protikladů s vizuální představou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Tvoření nadřazených pojmů s vizuální podporou.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Popis obrázku.	Zvládá s dopomocí	Zde bylo potřeba použít přichystané otázky na které již věděl odpověď.
Posloupnost děje.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Podle obrázku urči povolání.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování činností obvyklých pro roční období.	Zvládá s dopomocí	Některé činnosti popletl, ale po upozornění, že se objevují chyby se ihned opravil.
Doplnění slov do příběhu ve správném tvaru.	Zvládá s dopomocí	Drobné chyby, které po upozornění byly opraveny.

Přiřazování věcí, které k sobě patří.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Přiřazování věcí denních potřeb k místu využití.	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Kde, kdo bydlí?	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Najdi na obrázcích, co všechno je „vlna“	Zvládá	Úkol splněn bez chyby.
Konečné zhodnocení: Úkoly dělal s úsměvem a nebyl vidět žádný stres. Komunikace je na dobré úrovni.		

Příloha 31 – Informovaný souhlas pro rodiče

Informovaný souhlas pro rodiče:

Vážení rodiče,

ráda bych Vás požádala o souhlas s provedením výzkumu k bakalářské práci. Jmenuji se Pavla Krejzková a studuji třetím rokem na Univerzitě Palackého v Olomouci, obor Učitelství pro mateřské školy. Bakalářská práce je na téma Komunikační schopnosti dětí předškolního věku a k vypracování práce potřebuji pouze zhodnotit, zda dítě pozná běžnou věc, vysloví myšlenku, popíše situaci na předloze, seřadí posloupnost děje, vytvoří protiklady atd. Jedná se o časově nenáročnou metodu a výzkum proběhne formou řízené hry.

Výsledky budou sloužit pouze k účelům bakalářské práce a jména dětí nebudou nikde zveřejňována. S jakýmkoliv dotazem se na mě můžete obrátit.

Kontakt: Pavla Krejzková

e-mail: pavlakrejzkova@seznam.cz

Tel.: 607 253 088

Souhlasím, aby můj syn/moje dcera, rok a měsíc narození
.....byl/byla součástí praktické části bakalářské práce na PdF UPOL.

V.....

Dne.....

Jméno a příjmení (hůlkovým písmem)

Podpis zákonného zástupce:

Příloha 32 – anotace závěrečné práce

Jméno a příjmení:	Pavla Krejzková
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alžběta Vaňková
Rok obhajoby:	2022

Název závěrečné práce:	Komunikační schopnosti dětí předškolního věku
Název závěrečné práce v angličtině:	Communication skills of preschool children
Anotace závěrečné práce:	<p>Bakalářská práce se zaměřuje na komunikační schopnosti dětí předškolního věku. V teoretické části je definována verbální a neverbální komunikace a její členění. Tato část dále popisuje specifické formy komunikace, obtíže komunikace, Rámcový vzdělávací program a komplexní vývoj dítěte. Cílem teoretické části je seznámit s definicí komunikace, jejím rozdělením a dalšími specifiky komunikace v předškolním věku. Praktická část se zabývá výzkumným šetřením zaměřeným na analýzu komunikačních schopností a dovedností dětí předškolního věku. Hlavním cílem praktické části je ověřit výzkumné šetření a vyzkoušet záznamový arch pro komunikační schopnosti dětí v předškolním věku. Následně pozorovat, zaznamenat komunikační schopnosti a dovednosti dětí, určit úroveň komunikačních schopností, dovedností a zodpovědět výzkumné otázky.</p>
Klíčová slova:	Komunikace, předškolní věk, verbální a neverbální komunikace, vývoj dítěte
Anotace v angličtině	The bachelor thesis focuses on the communication skills of preschool children. The theoretical part defines verbal and nonverbal communication and its division. This section further describes specific forms of communication, communication difficulties, the

	<p>Framework Educational Program and the complex development of the child. The aim of the theoretical part is to get acquainted with the definition of communication, its distribution and other specifics of communication in preschool age. The practical part deals with a research survey focused on the analysis of communication skills and abilities of preschool children. The main goal of the practical part is to verify the research and test the record sheet for communication skills of preschool children. Subsequently observe, record children's communication skills and abilities, determine the level of communication skills, abilities and answer research questions.</p>
Klíčová slova v angličtině	Communication, preschool age, verbal communication, non-verbal communication, child development
Přílohy vázané v práci:	Příloha 32 – anotace závěrečné práce
Rozsah práce:	104
Jazyk práce:	český